

Wat Betekent Groepsgrootte voor het Leefklimaat en de Veiligheidsbeleving in de Residentiële Jeugdhulpverlening.

Verklaard vanuit het perspectief van de jeugdigen en de residentiële jeugdhulpsetting, gesloten of open.

Master Thesis

Sociology: Contemporary Social Problems

Naomi de Wit – 7859694

Supervisor – Dr. Marleen Damman & Prof. dr. ir. Vincent Buskens

Tweede Assessor – Janine de Bruijn

26 juni 2023

Samenvatting

Inleiding: De residentiële jeugdhulp maakt momenteel een ombouw door van gesloten- en/of grote leefgroepen naar open kleinschalige leefgroepen. Over de invloed van deze factoren op de behandeluitkomsten van jeugdigen, is nog weinig bekend. Twee aangehaalde voorspellers van behandeluitkomsten zijn het leefklimaat en de veiligheidsbeleving. **Theorie:** De zelfdeterminatie theorie, ervaringen en verwachtingen uit de praktijk, werden gebruikt om ervaringen van groeps-grootte en woonsetting tot het leefklimaat en de veiligheidsbeleving te begrijpen. **Methode:** Secundaire kwantitatieve gegevens van één van de grootste residentiële jeugdhulporganisaties in Nederland zijn gebruikt. Respondenten wonen verspreid over 52 leefgroepen. Complex samples multi-pele lineaire regressies en een complex samples logistische regressie werden gebruikt om inzicht te krijgen in de impact van groeps-grootte, woonsetting en de interactie daarvan op het leefklimaat en de veiligheidsbeleving. Gemeten vanuit het perspectief van de jeugdigen zelf. **Resultaten:** Er is enkel een positieve tendens voor grotere gesloten leefgroepen op de dimensies leefklimaat en veiligheidsbeleving gevonden als de vergelijking wordt gemaakt met het gemiddelde. Groeps-grootte in een open woonsetting, is een negatieve voorspeller voor het leefklimaat als issues van leefklimaat gaan over onderlinge omgang. **Conclusie en implicaties:** Over het algemeen laten de onderzoeksresultaten zien dat er geen hoofdeffect is van groeps-grootte en woonsetting op het leefklimaat en de veiligheidsbeleving. Als we inzoomen op het leefklimaat in open residentiële leefgroepen, lijkt het negatieve effect van groeps-grootte zich vooral voor te doen buiten de interactie van de jeugdigen en pedagogisch medewerker om. Daarom bestaat het advies om groeps-grootte niet enkel te zien als doorslaggevende factor van behandeluitkomsten maar om groeps-grootte te zien in relatie tot context factoren.

Het onderzoek is goedgekeurd door het *Ethical Review Board* van de Faculteit *Social and Behavioural Sciences* van de Universiteit Utrecht. De goedkeuring is gebaseerd op de door de onderzoeker opgevraagde documenten in de vorm van de ethische commissie en gedeponerd onder nummer 23-0723. De goedkeuring van de *Ethical Review Board* betreft zowel ethische aspecten als gegevensbeheer en privacy kwesties (waaronder de AVG).

Inleiding

In het 'Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind' van de Verenigde Naties staat dat elke jeugdige het recht heeft om bij ouders te wonen of contact met hen te onderhouden (United Nations, 1989). Het verdrag stelt daarnaast dat elke jeugdige het recht heeft om op te groeien in een ondersteunende-, beschermende- en zorgzame omgeving die het volledig potentieel bevordert. Voorwaarde aan het ouderlijk contact en de omgeving is dat het de ontwikkeling van de jeugdige niet mag schaden (Leloux-Opmeer, Kuiper, Swaab & Scholte, 2016). Een groot deel van de Nederlandse jeugdigen ontwikkelen zich goed en behoren tot de meest gelukkige- en hoogopgeleide jeugdigen ter wereld (OECD, 2022). Een klein deel van de jeugdigen behoort niet tot deze doelgroep als gevolg van beperkingen, aandoeningen en een gefragmenteerd bestaan met verwaarlozing, misbruik en mishandelingen (Raemdonck, Van der Linden & Van der Helm, 2021). Deze jeugdigen hebben soms al vanaf het begin van hun bestaan een tekort aan verbondenheid, groei en autonomie met als gevolg een laag zelfgevoel en verstoring van de identiteitsontwikkeling. Wanneer deze risicovolle omstandigheden zich voordoen en deze niet effectief worden aangepakt, wordt een uithuisplaatsing in 24-uurs zorg beschouwd als een zinvolle strategie om ontwikkelingsrisico's te verhelpen (Huefner et al., 2010; Leloux-Opmeer, Kuiper, Swaab & Scholte, 2016; Pinto & Maia, 2013).

In 2022 woonden 35.710 jeugdigen in Nederland niet thuis maar in de jeugdhulp met verblijf (CBS, voorlopige cijfers). In de literatuur wordt dit ook wel residentiële jeugdhulp genoemd (24-uurs jeugdhulp). Residentiële jeugdhulp wordt ingezet bij jeugdigen met complexe gedragsproblematiek wanneer andere jeugdhulpvormen zoals ambulante zorg, niet blijken te helpen (Leloux-Opmeer, Kuiper, Swaab & Scholte, 2016). In dit onderzoek is de definitie van residentiële jeugdhulp aangehouden die is opgesteld door het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) en de Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk (BPSW) in hun opstelling van de richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming (2015, p. 8):

Residentiële jeugdhulp is een vorm van hulpverlening waarbij kinderen of jongeren op vrijwillige of gedwongen basis, (tijdelijk) dag en nacht buiten hun eigen omgeving verblijven, onder meer in leefgroepen en behandelgroepen. Daarbij kan sprake zijn van een verblijf van een aantal dagen per week tot de hele week.

Residentiële jeugdhulp is bedoeld voor jeugdigen tot 18 jaar waarbij verlenging onder bepaalde voorwaarden tot 23 jaar mogelijk is. Naast gedragsproblemen is er vaak sprake van gezinsproblematiek zoals problemen in de relatie tussen de jeugdige en ouders (Harder et al., 2020) en van

onderliggend trauma en/of hechtingsproblematiek (Dresen et al., 2017). Doordat de problemen al op vroege leeftijd ontstaan, hebben jeugdigen vaak een uitgebreide hulpverlenersgeschiedenis¹.

De afgelopen jaren groeit de maatschappelijke aandacht voor de ontwikkelingsuitkomsten en effectiviteit van de residentiële jeugdhulp (zie bijvoorbeeld Bhugwandass, Van der Pal & Hoogeveen, 2022; Van Keken, 2023). Een voorbeeld van een beleidsvertaling is de kamerbrief van Staatssecretaris van Ooijen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport) waarin hij zijn hervormingsplan beschrijft voor de *gesloten* residentiële jeugdhulp (2022), ook wel jeugdzorg plus genoemd. Het plan beschrijft een grote transitie en transformatie van grote gesloten residentiële voorzieningen naar kleinschalige open residentiële voorzieningen. Zoals de Staatssecretaris zelf benoemt (2022, p. 1): “Deze drastische hervormingen zijn nodig om de beste, liefdevolle en menswaardige zorg voor jeugdigen te kunnen bieden”. Dit citaat duidt dat de best passende zorg niet vanzelfsprekend is in grote gesloten residentiële settingen. Een woonsituatie kan echter wisselend worden ervaren aldus de Staatssecretaris (2022). Deze ervaring hangt samen met het ervaren leefklimaat en de veiligheidsbeleving in de residentiële voorziening (Bhugwandass, Van Der Pal & Hoogeveen, 2022). In de gesloten jeugdhulp dient het leefklimaat te worden veranderd omdat het onder andere de negatieve kenmerken kent van een repressie leefklimaat waar jeugdigen worden afgezonderd in een isoleercel (Van Schie et al., 2020; De Valk, 2019) en traumatische ervaringen opdoen (Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd, 2019).

In het onderzoek van Leloux-Opmeer et al. (2016) naar de ontwikkelingsuitkomsten van jeugdigen in de residentiële jeugdhulp is zowel een significante verbetering (18%) als een verslechtering gevonden (20%). Onderzoekers benadrukken dat meer inzicht nodig is in hoe ontwikkelingsuitkomsten binnen de residentiële jeugdhulp worden bereikt (Harder et al., 2020; Leloux-Opmeer et al., 2016). De afgelopen jaren werden deze uitkomsten onderzocht in de sociale omgeving vanuit het perspectief van het leefklimaat zoals in vorige alinea is aangehaald. Deze koppeling wordt gemaakt omdat de kwaliteit van het leefklimaat verband houdt met de effectiviteit van de behandeling van de jeugdige (Neimeijer, 2021; Trieschmann, Whittaker & Brendto, 1969). De relatie tussen leefklimaat en behandeluitkomsten (ook wel aangehaald als ontwikkelingsuitkomsten) is empirisch onderzocht en goed gedocumenteerd in zowel jeugdhulp als volwassenenzorg (Van der Helm, Kuiper & Stams, 2018; Heyen, Van der Helm, Stams, & Korebrits, 2017). In de literatuur wordt het leefklimaat in de residentiële jeugdhulp met verschillende begrippen beschreven zoals pedagogisch leefklimaat, basisklimaat, groepsklimaat, orthopedische basiszorg of primair proces (Jongepier, Struijk, & Helm, 2010). In dit onderzoek is de definitie van het leefklimaat aangehouden die is opgesteld door Stams en Van Der Helm (2017, p.1065):

¹ Voor een alomvattende doelgroep analyse zie: Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, 2015, p. 10.

De kwaliteit van de sociale en fysieke omgeving in termen van het voorzien in voldoende en noodzakelijke voorwaarden voor fysieke en geestelijke gezondheid, welzijn, contact en persoonlijke ontplooiing van de bewoners, met respect voor hun menselijke waardigheid en mensenrechten, alsook (indien niet beperkt door gerechtelijke maatregelen) hun persoonlijke autonomie, gericht op herstel en succesvolle deelname aan de samenleving.

De residentiële leefgroepen zijn onder andere te onderscheiden in woonsettingen als gesloten of open, groot of kleinschalig. Onderzoek naar de voorspellende waarde van deze leefgroepkenmerken op de dimensies leefklimaat en veiligheidsbeleving, ontbreekt. Dergelijke informatie is interessant in lijn met de beweging die Staatssecretaris van Ooijen maakt in de af- en opbouw van de gesloten jeugdhulp (Kamerbrief 3 februari 2023). In de hiervoor genoemde brief staat dat de capaciteit van de gesloten jeugdhulp over 2020-2022 is afgenomen en het aantal kleinschalige settingen is gestegen. Er ontbreekt echter kennis over het leefklimaat en de veiligheidsbeleving in deze kleinschalige settingen. Het alternatief kleinschalige voorziening is gebaseerd op het idee dat de doelgroep residentiële jeugdigen vraagt om maatwerk. Minder jeugdigen op een leefgroep zou dit mogelijk maken.

Deze Master Thesis heeft tot doel het leefklimaat en de veiligheidsbeleving in de residentiële jeugdhulp te onderzoeken vanuit het perspectief van de jeugdigen zelf. Veiligheidsbeleving wordt meegenomen als werkzame factor van behandeluitkomsten aangezien het de visie rondom gesloten en open woonsettingen vormt en het nauw samenhangt met leefklimaat. Secundaire kwantitatieve data van een grote residentiële zorgorganisatie is gebruikt ter beantwoording van de onderzoeksvragen. Deze zorgorganisatie ondersteunt zowel jeugdigen als volwassenen met (zeer) complexe problematiek, levert daarmee hoog specialistische zorg en is één van de grootste jeugdhulporganisatie van Nederland. Het biedt alle woonsettingen aan binnen het residentiële jeugdhulpkader. De bevindingen van dit onderzoek kunnen bijdragen aan beleidsrichtlijnen die zijn gericht op zowel het leefklimaat als de veiligheidsbeleving als de inrichting van de residentiële woonsettingen. Hiermee kunnen de ontwikkelkansen van jeugdigen in de residentiële jeugdhulp effectief worden bevorderd. Tot slot kunnen de bevindingen bijdragen aan het ontwikkelen van een maatschappelijke maatstaf van de leefomgeving van jeugdigen en suggesties bieden voor toekomstig onderzoek. Daarmee worden de volgende vragen beantwoord: “Wat is het gemiddelde ervaren leefklimaat en veiligheidsbeleving in de residentiële jeugdhulp en varieert dit naar woonsetting?”; “In hoeverre kan groeps grootte het leefklimaat en de veiligheidsbeleving van de jeugdigen voorspellen en varieert dit effect naar soort woonsetting?”; “Wat voor beleidsinterventies kunnen het leefklimaat en de veiligheidsbeleving van de jeugdigen in de residentiële jeugdhulp verbeteren?”.

Deze Master Thesis is als volgt opgebouwd. Het hoofdstuk achtergrondinformatie beschrijft modelmatig de belangrijkste aspecten van behandeluitkomsten voor jeugdigen in de residentiële jeugdhulp. Het geeft een overzicht van belangrijke theoretische perspectieven, samengevat in het conceptueel model. Het hoofdstuk onderzoeksmethode bespreekt het meetinstrument, de

geoperationaliseerde variabelen en de gekozen analyses. Het hoofdstuk resultaten geeft de statistische uitkomsten van de verschillende analyses. De resultaten worden geïnterpreteerd met de gedane voorspellingen vanuit het theoretisch kader in het hoofdstuk conclusie en discussie. Het hoofdstuk bespreekt ook enkele van de voordelen en beperkingen van dit onderzoek en sluit af met beleidsimplicaties. Tot slot is er een referentielijst en zijn er bijlages met verdiepende analyses.

Achtergrondinformatie

Uitkomsten van jeugdigen in de residentiële jeugdhulp

Binnen de residentiële jeugdhulp ontvangen jeugdigen zorg welke te onderscheiden is in twee typen zorg (Harder, Bastiaanssen, Knorth & Kuipers, 2020): (1) Zorg die inspeelt op het vervullen van de basisbehoeften en zich daarmee richt op de gezonde ontwikkeling van de jeugdige en (2) Zorg die inspeelt op de behandeling van psychosociale behoeften en zich richt op het verminderen van gedragsproblemen. Beide vormen van zorg zijn van belang voor de ontwikkeling van de jeugdige, zo ook in het residentiële jeugdhulp kader. Dit belang wordt verder toegelicht met het model van Van Yperen, Van der Steege, Addink en Boendermaker (2010) dat een onderscheid maakt in *algemene- en specifieke werkzame factoren* in de jeugdhulpverlening.

De *algemene werkzame factoren* dragen bij aan de ontwikkeling ongeacht de problematiek, soort behandeling en de woonsituatie (thuiswonend of elders). In lijn met het *common factors model* worden cliënt- en relatiefactoren gezien als belangrijkste voorspellers van algemene werkzame factoren in de hulpverlening (Carr, 2009; Karver et al., 2005; Van Yperen, Van der Steege, Addink & Boendermaker, 2010). Cliëntfactoren verwijzen naar zowel kenmerken van de jeugdige als de omgeving. Relatiefactoren verwijzen naar de samenwerkingsrelatie van de jeugdige en de hulpverlener in termen van emotionele-, affectieve- en cognitieve connectie in overeenstemming over de taken en behandeldoelen (Karver et al., 2005). Een positieve samenwerkingsrelatie wordt gezien als universele bouwsteen in de hulpverlening van jeugdigen die een belangrijke bijdrage levert aan de ontwikkeling (Harder, Bastiaanssen, Knorth & Kuipers, 2020; Karver et al., 2005).

De *specifieke werkzame factoren* zijn succesvol voor een bepaalde doelgroep, type interventie of specifieke hulpvorm als residentiële jeugdhulp omdat het zich in de hulpverlening richt op een specifiek onderdeel van het gedragsprobleem (Duncan, Miller, Hubble & Wampold, 2010). Specifiek werkzame factoren dragen aantoonbaar bij aan de behandeling van psychosociale behoeften en daarmee het verminderen of oplossen van gedragsproblemen (Van Yperen, Van der Steege, Addink & Boendermaker, 2010). In de residentiële jeugdhulp is onder andere gezinsgericht werken een specifieke werkzame factor (Harder, Bastiaanssen, Knorth & Kuipers, 2020). Bij gezinsgericht werken wordt het oorspronkelijke gezin zowel voor, tijdens als na de plaatsing in de residentiële jeugdhulp actief betrokken. Er is aandacht voor onderlinge interacties en samenwerking tussen de ouders en pedagogisch medewerkers. Gezinsgericht werken hangt samen met positieve behandeluitkomsten,

korte verblijfsduur in de residentiële jeugdhulp en een frequenter terugkeer van de jeugdigen naar het ouderlijk huis (Bastiaanssen, Kerkhof & Addink, 2019).

In het vorige hoofdstuk is de kwaliteit van het leefklimaat en de veiligheidsbeleving gekoppeld aan de ontwikkelingsuitkomsten van de jeugdige omdat het verband houdt met de effectiviteit van de behandeling. In lijn met het algemeen-specifieke factorenmodel van Van Yperen, Van der Steege, Addink en Boendermaker (2010) is een positief ervaren leefklimaat een specifiek werkzame factor binnen de residentiële jeugdhulp (Leipoldt et al., 2020; Harder, Bastiaanssen, Knorth & Kuipers, 2020). De veiligheidsbeleving wordt in de literatuur zowel beschouwd als een algemene- als specifieke werkzame factor. Algemeen omdat de veiligheidsbeleving afhankelijk is van de sociale omgeving, specifiek omdat het kenmerkend is bij de gedragsproblematiek. In dit onderzoek zien we veiligheidsbeleving als specifieke werkzame factor. De rede hiervoor is dat veiligheid enkel ontstaat als pedagogisch medewerkers voldoende gekwalificeerd zijn om met de problematiek van de jeugdige om te gaan en als de jeugdige de veiligheid zodoende ervaart (De Lange, Addink, Haspels & Geurts, 2015). Algemeen en specifiek werkzame factoren interacteren met elkaar (Van Yperen, Van der Steege, Addink & Boendermaker, 2010). Specifiek werkzame factoren zijn enkel effectief in combinatie met algemeen werkzame factoren. Daarnaast kan de inzet van specifiek werkzame factoren de algemeen werkzame factoren versterken. Dit onderzoek beperkt zicht tot het leefklimaat en de veiligheidsbeleving als werkzame factor binnen de residentiële jeugdhulp. Het is goed om in gedachte te houden dat het leefklimaat en de veiligheidsbeleving niet opzichzelfstaande succesfactoren op zichzelf zijn. Een positief ontwikkelingseffect kan enkel behaald worden door het stimuleren van de interactie met algemene werkzame factoren en mogelijk andere specifieke werkzame factoren.

Theoretische perspectieven en hypotheses

Zoals hiervoor is toegelicht speelt de zorg in op het vervullen van basis- en psychosociale behoeftes van de jeugdige (Harder, Bastiaanssen, Knorth & Kuipers, 2020). In onderzoek naar het leefklimaat van jeugdigen worden deze behoeftes verklaard met de empirisch gebaseerde *zelfdeterminatietheorie* van Ryan en Deci (2017). De theorie beweert dat intrinsieke motivatie leidt tot betere resultaten in tegenstelling tot externe of gedwongen motivatie. Omgevingsfactoren beïnvloeden de motivatie door hun impact op de percepties van basisbehoeftes. Iedere jeugdige heeft drie basisbehoeftes, namelijk: *verbondenheid* (d.w.z. sociaal geaccepteerd, betrokken en gesteund voelen), *autonomie* (d.w.z. verantwoordelijkheid nemen, keuzes maken en beslissingen nemen) en *competentie* (d.w.z. perceptie van bekwaamheid). De ervaring van deze basisbehoeftes wordt gezien als indicatie dat de psychologische behoeftes zijn vervuld die de zelfmotivatie stimuleren. Vervulling van deze basisbehoeftes leidt tot motivatie voor gedragsverbetering om zo optimaal te presteren en te ontwikkelen (Leipoldt et al., 2020; Raemdonck, Van der Linden & Van der Helm, 2021).

Probleemgedrag en psychopathologie is vaak het gevolg van frustratie van de basisbehoeften (Ryan & Deci, 2017).

Leefklimaat

De studie van Van der Helm, Kuiper & Stams (2018) duidt de relatie tussen de kwaliteit van het leefklimaat en de mate waarin de basisbehoeften worden vervuld. Een positief leefklimaat creëert condities om te voorzien in de basisbehoefte van de jeugdige zoals beschreven in de zelfdeterminatietheorie. Het leefklimaat kan variërend worden ervaren van *open en therapeutisch* naar *gesloten en repressief* (Neimeijer, 2021; Van der Helm, Kuiper & Stams, 2018). Een open therapeutisch leefklimaat kenmerkt zich door een gestructureerde en veilige omgeving met ondersteuning van pedagogisch medewerkers, waarin ruimte is voor persoonlijke groei en duidelijke regels en grenzen bestaan (Doyle et al., 2017; Neimeijer, 2021; Stams & Van der Helm, 2017). Een open therapeutisch leefklimaat draagt bij aan een afname in agressie-incidenten (Ros, Van der Helm, Wissink, Stams, & Schaftenaar, 2013). Daartegenover staat het gesloten repressief leefklimaat dat zich kenmerkt door gebrek aan structuur, te strikte controle, gebrek aan wederzijds respect, verveling, gevoelens van wanhoop, agressie en gebrek aan perspectief (De Valk, 2019; Neimeijer, 2021). Een leefklimaat met de kenmerken van repressie frustreert de basisbehoeftes autonomie, verbondenheid en competentie (Van der Helm, Kuiper & Stams, 2018; Van der Helm & Stams, 2012).

Jeugdigen wonend in de residentiële jeugdhulp brengen een groot deel van de tijd door op de leefgroep. De leefomgeving en het leefklimaat worden grotendeels vormgegeven door het handelen van de pedagogisch medewerkers die zorg dragen voor de dagelijkse verzorging en opvoeding (De Lange, Addink, Haspels & Geurts, 2015) zoals het inzetten van interventies waarbij de jeugdige regie krijgt in de dagelijkse zorg (Neimeijer, 2021). Een ander voorbeeld is het inzetten van straf- en beloningssystemen, gedreven door de angst voor controleverlies, die de autonomie sterk inperkt (De Valk, Kuiper, Van der Helm, Maas, & Stams, 2016; Van der Helm, Kuiper & Stams, 2018).

Uit een Nederlandse primaire studie naar het leefklimaat zijn vijf factoren naar voren gekomen voor het betrouwbaar en valide meten van de kwaliteit van het leefklimaat, namelijk; hulp en steun, leren en zingeving, repressie, onderlinge omgang en fysieke leefomgeving (Voor een uitgebreide omschrijving van de vijf factoren zie; Van der Helm, 2021). Alle factoren van het leefklimaat zijn zowel in een open therapeutisch als gesloten repressief leefklimaat zichtbaar. In onderhavig onderzoek is gebruik gemaakt van een instrument dat gebaseerd is op de hiervoor genoemde studie (Zie het hoofdstuk onderzoeksmethode voor verdere toelichting).

Veiligheidsbeleving

Er is een nauw verband tussen het leefklimaat en de veiligheidsbeleving van jeugdigen in de residentiële jeugdhulp. Eén van de belangrijke voorwaarde voor veiligheid is het leefklimaat (De

Lange, Addink, Haspels & Geurts, 2015). Het gaat om elementen van het leefklimaat zoals het vertrouwen in de pedagogisch medewerker, goede onderlinge relaties met groepsgenoten en de afwezigheid van repressie (Helm et al., 2021). Een veilig gevoel creëert de condities om te voorzien in de drie basisbehoeften van de jeugdige zoals beschreven in de zelfdeterminatietheorie (Ryan & Deci, 2017). Ervaren veiligheid stelt de jeugdige in staat om contact te maken en zich zo geaccepteerd en verbonden te voelen. De verbondenheid stelt jeugdigen in staat om interpersoonlijke competenties te ontwikkelen en deze groei kan meer autonomie en vertrouwen opleveren. Gevoelens van onveiligheid frustreren de basisbehoeften omdat gevoelens van angst, stress en zelfbeschuldiging toenemen (Helm et al., 2021; Ryan & Deci, 2017).

Binnen de residentiële jeugdhulp is het veiligheidsgevoel een grote uitdaging omdat jeugdigen door hun probleemgedrag geneigd zijn onveiligheid in de leefgroep te veroorzaken (Boeser & Van Montfoort, 2009). Het is paradoxaal dat de gecreëerde onveiligheid vaak voortkomt uit gevoelens van onveiligheid. Deze kunnen voortkomen uit de oorzaak van het probleemgedrag, bijvoorbeeld een traumatische ervaring. Gevoelens van onveiligheid kunnen leiden tot basale reacties zoals; vechten, verstijven, vluchten en groepsvorming van bondjes ter zelfbescherming (Van der Helm et al., 2021).

De veiligheidsbeleving wordt ook gevormd door de veiligheidsbeleving van anderen, ook wel sociale veiligheid genoemd. Onbewust nemen mensen sociale cues over die dienen als sociale signaalfunctie (Van der Helm, 2021). Naast jeugdigen die gevoelens van onveiligheid ervaren, komt het regelmatig voor dat pedagogisch medewerkers zich onveilig voelen op de leefgroep (De Lange, Addink, Haspels & Geurts, 2015). De reacties op gevoelens van onveiligheid kunnen ook van invloed zijn op de interacties tussen jeugdigen en tussen jeugdigen en pedagogisch medewerkers (Sameroff, 2009). Regels en sociale normen helpen hierbij omdat ze dienen als bron van veiligheid en voorspelbaarheid.

Groepsgrootte

In lijn met de doorontwikkeling die de residentiële jeugdhulp momenteel doormaakt naar kleinschaligheid, is het interessant in hoeverre groepsgrootte de uitkomsten van het leefklimaat en de veiligheidsbeleving voorspelt. Er is nog weinig onderzoek verricht naar de invloed van de groepsgrootte op de effectiviteit en kwaliteit van de geboden residentiële jeugdhulp (Harder, Knorth, & Zandberg, 2007). Voorlopige resultaten tonen aan dat een kleine groepsgrootte de kans op een dwingende cyclus tussen de pedagogisch medewerker en de jeugdige verkleint. Er bestaan minder uitdagingen in het hanteren van interpersoonlijke conflicten tussen de jeugdigen (Van Schie et al., 2020). De gedragsuitkomsten zijn het meest positief op kleinere groepen (Perlman et al., 2017). Dit komt mogelijk doordat er een positiever leefklimaat wordt ervaren (Nijhof et al., 2020). Dit sluit aan bij de bevinding dat hoe kleiner de groep is, hoe positiever de beleving binnen de residentiële jeugdhulp (Chipenda-Dansokho & Bullock, 2003). In enkele onderzoeken wordt er gesproken over

een gewenst aantal jeugdigen per residentiële jeugdhulpsetting. De conclusies variëren tussen de vier tot acht jeugdigen per leefgroep (De Lange, Addink, Haspels & Geurts, 2015). De ideale groeps grootte zou afhangen van de leeftijd en problematiek van de jeugdigen. Deskundigen beargumenteren vanuit de praktijkervaring dat bij een groeps grootte vanaf negen jeugdigen het accent verschuift van het behandelen van gedrag naar het beheersen van gedrag (De Lange, Addink, Haspels & Geurts, 2015).

Er is geen theorie over in hoeverre groeps grootte een voorspeller is voor het leefklimaat en veiligheidsbeleving. Vanuit de pedagogische wetenschappen bestaan ideeën waarom een kleinere groep een meer positieve uitkomst heeft. Er is namelijk meer maatwerk mogelijk, hetgeen de residentiële doelgroep nodig heeft (Connor et al., 2004). Ook is er meer ruimte voor individuele aandacht, rust en continuïteit (Schie et al., 2020). Bij een kleinere groep zijn uniforme regels minder noodzakelijk, hetgeen de kans op repressie verkleint (Nijhof et al., 2020). De theorie die onderhavig onderzoek wordt aangehouden is dat een kleinere groeps grootte meer ruimte creëert voor maatwerk, individuele aandacht, rust en continuïteit. In lijn met de zelfdeterminatietheorie worden psychologische behoeftes van het individu sneller vervuld en de zelfmotivatie gestimuleerd (Ryan & Deci, 2017).

Het nalaten van handelen in groepsprocessen in de residentiële jeugdhulp, is een theorie die kan worden beschouwd als achterliggend mechanisme voor de hiervoor besproken uitkomsten (Van der Helm, 2019). Minder jeugdigen op een residentiële woonvoorziening betekent ook een kleiner team van betrokken medewerkers. Een werkend mechanisme in het groepsproces van teams, is dat de aanwezigheid van veel betrokkenen de individuele betrokkenheid vermindert. Er ontstaat diffusie van verantwoordelijkheid. Deze theorie wordt gesteund door een groot aantal studies waaruit blijkt dat in kritieke situaties de aanwezigheid van andere mensen de kans wordt verkleind dat een persoon zal helpen (Fischer et al., 2011). Deze theorie is wel bekend onder het fenomeen *bystander-effect*.

Gesloten en open woonsettingen

Een gesloten zorgsetting zet de veiligheid centraal door middel van controle (Boone, Althoff & Koenraadt, 2016). Dit uit zich onder andere in hekken om het terrein, beveiliging met een piepersysteem, gesloten deuren en afzonderingsvoorzieningen. Gesloten zorgsettingen zijn gebouwd op het idee dat fysieke controle zorgt voor duidelijkheid en veiligheid (Neimeijer, 2021). Uit onderzoek blijken deze gesloten settingen juist het tegenovergestelde te creëren (Boone, Althoff & Koenraadt, 2016; Dresen et al., 2017). De gesloten zorgsetting werkt contraproductief en schaadt daarmee de kwaliteit van zorg en het leefklimaat (Van den Tilaart et al., 2018). Het achterliggende werkzame mechanisme is het interactieproces tussen de jeugdige en pedagogisch medewerkers (De Valk, 2019). Er ontstaat een dwingende cyclus wanneer agressief gedrag vanuit de jeugdige leidt tot dwingende reacties van pedagogisch medewerkers, waar de jeugdige op reageert met agressief gedrag. Deze cyclus komt overeen met het gesloten repressie leefklimaat waardoor de veronderstelling is dat

de basisbehoeftes autonomie, verbondenheid en competentie afnemen (Van der Helm, Kuiper & Stams, 2018; Van der Helm & Stams, 2012).

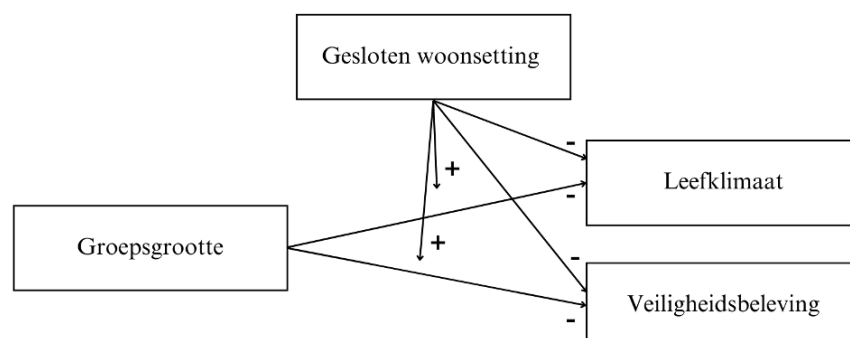
De interactie tussen groepsgrootte en gesloten zorgsettings

In onderhavig hoofdstuk is te lezen dat de ervaring en theorie leert dat zowel een grotere groep jeugdigen als een gesloten zorgsetting, negatieve voorspellers zijn van de dimensies leefklimaat en veiligheidsbeleving. In dit onderzoek is onderzocht of de predictoren groepsgrootte en gesloten zorgsetting elkaar versterken. Beide predictoren veroorzaken een gesloten en repressief leefklimaat dat gekenmerkt wordt door een dwingende cyclus tussen de jeugdigen en pedagogisch medewerkers. Uit onderzoek blijkt dat hoe meer dwang en drang wordt toegepast in de behandeling, hoe slechter het leefklimaat, meer kans op incidenten en negatievere behandeluitkomsten (Hachtel, Vogel & Huber, 2019; De Valk, 2019; Van der Helm, Kuiper & Stams, 2018; Ros et al., 2013).

Conceptueel Model

Samenvattend wordt verondersteld dat jeugdigen in de residentiële jeugdhulp in een grotere groep en een gesloten woonsetting, minder kans hebben op maatwerk, individuele aandacht, rust en continuïteit. Daarom is de voorspelling dat jeugdigen die wonen op een grotere groep, lager scoren op een open therapeutisch leefklimaat. De verwachting is dat het contraproductieve effect van een gesloten woonsetting, dit effect zal versterken door de dwingende cyclus die ontstaat. Tot slot is de voorspelling dat jeugdigen in een gesloten woonsetting lager scoren op het leefklimaat dan de open woonsetting. De veiligheidsbeleving wordt gevormd door de sociale veiligheid, regels en sociale normen. Op grotere groepen is meer kans op interpersoonlijke conflicten tussen de jeugdigen, hetgeen vraagt om meer uniforme regels. Uniforme regels verhogen de kans op repressie. Conflicten en repressie geven negatieve cues af over de veiligheid. Daarom is de voorspelling dat jeugdigen die wonen op een grotere groep, lager scoren op veiligheidsbeleving. De verwachting is, net als bij het leefklimaat, dat dit negatieve effect wordt versterkt door een gesloten woonsetting in verband met de dwingende cyclus. In figuur 1 zijn de geformuleerde verwachtingen gevisualiseerd.

Figuur 1: Conceptueel model

Onderzoeksmethode

Dataverzameling

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van secundaire kwantitatieve data verzameld door één zorgorganisatie in Nederland. In de eerste fase van haar onderzoek zijn de terreinen en groepen geïnformeerd over de afname van het leefklimaatonderzoek. Medewerkers werden aangezet om het onderzoek onder de aandacht te brengen van de respondenten. In de tweede fase zijn onderzoekers naar de terreinen en groepen gegaan voor de fysieke afnamen. Gestructureerde vragenlijsten zijn digitaal afgenomen op tablets en laptops in zowel de woonomgeving als een afgesproken locatie op het terrein. De totale afnametijd duurde ongeveer een kwartier en bestond uit het ondertekenen van de toestemmingsverklaring, het gezamenlijk doornemen van de introductie en het onder toezicht invullen van de digitale vragenlijst.

De data zijn in 2019, 2021 en 2022 verzameld onder respondenten die residentiële jeugdhulp ontvangen met als doel de kwaliteit van het leefklimaat op de leefgroep verbeteren ($N=1012$). De afnamejaren kent twee verschillende afnametechnieken. In afnamejaren 2019 en 2022 is de vragenlijst afgenomen door onderzoekers. In 2021, in tijden van COVID, zijn deze door pedagogisch medewerkers werkzaam op de leefgroep afgenomen. Hierdoor kan er niet worden aangenomen dat de antwoordrespons ongekleurd is gebleven. De interne validiteit komt daarbij in het geding omdat mogelijke oorzaak-gevolgrelaties verklaard kunnen worden door factoren buiten de relatie van de jeugdige en de pedagogisch medewerker. Voor dit onderzoek is met deze onderbouwing enkel geselecteerd op afnamejaren 2019 en 2022 ($N=537$).

Er is een filter gebruikt om respondenten te selecteren die toestemming hebben gegeven voor wetenschappelijk onderzoek ($N=243$). De data waren verzameld in acht losse databestanden. Voorafgaand het samenvoegen van de databestanden zijn niet overeenkomende itemnamen tussen de afnamejaren gehercodeerd, zodanig dat gelijke items dezelfde variabele naam kregen. In dit proces zaten twee bijzonderheden. In afnamejaar 2019 zijn de twee items ‘Ik vertrouw de begeleiding’ en ‘Op de groep vertrouwen de jongeren elkaar’ samengevoegd tot één gemiddeld item; ‘Op mijn groep vertrouwen we elkaar’. Dit was in lijn met afnamejaar 2022. Eén gesloten leefgroep is niet meegenomen omdat deze groep in de administratieve gegevens was samengevoegd met een open leefgroep ($N=237$).

Na de selecties wonen de respondenten verspreid over Nederland in tweeënvijftig verschillende locaties bestaande uit zowel residentiële jeugdhulp terreinen, buitenhuizen als losstaande locaties. Na de invoering van restricties en het verwijderen van cases die op ten minste één van de variabelen een missende waarde hadden, omvat de samengestelde steekproef 231 jeugdigen wonend in de Nederlandse residentiële jeugdhulp. De respondenten hebben een leeftijd van 8 tot 26 jaar waarvan 53% jongen, 45% meisje en 2% zich identificeert als anders.

Leefklimaat

De zorgorganisatie in kwestie heeft gebruik gemaakt van het meetinstrument *Group Climate Inventory – revisited* (GCI-R) ontworpen door het Lectoraat Residentiële Jeugdzorg van Hogeschool Leiden om het leefklimaat op de leefgroep te meten (Van der Helm et al., 2021). De leefklimaatvragenlijst GCI-R is een betrouwbaar en valide meetinstrument voor de kwaliteit van het leefklimaat op de leefgroep of afdeling (Van der Helm et al., 2021). De factoren van de GCI-R vragenlijst sluiten nauw aan bij de drie basisbehoeften vanuit de zelfdeterminatietheorie (Van der Helm, Kuiper & Stams, 2018). GCI-R is met doorontwikkeling en valideringsprocessen voortgekomen uit de veelgebruikte *Prison Group Climate Inventory* (PGCI) en *Group Climate Inventory* (GCI). Deze doorontwikkeling was wenselijk omdat in de praktijk de vragenlijst bij de doelgroep autisme spectrum en licht verstandelijke beperking te lang was en de itemformulering te complex.

Met de GCI-R wordt het totale leefklimaat gemeten aan de hand van vijf leefklimaatfactoren. Hieronder worden de vijf leefklimaatfactoren genoemd en beknopt toegelicht (Van der Helm et al., 2021, p. 16-17)²:

Ondersteuning: Deze schaal heeft betrekking op de mate waarin cliënten ervaren dat medewerkers hen hulp en steun bieden, naar hen luisteren, beschikbaar zijn en samen met hen activiteiten ondernemen. Een voorbeelditem van deze schaal is: ‘De groepsleiding luistert naar mij als ik iets wil vertellen.’ *Groei*: Deze schaal gaat over de door cliënten ervaren autonomie op de leefgroep, mogelijkheden om te leren en zingeving. Een voorbeelditem van de schaal Groei is: ‘Mijn verblijf hier heeft zin’. *Repressie*: Voor de items uit de schaal Repressie is gebruik gemaakt van items uit de Institutional Repression Questionnaire (De Valk, 2019), van de schalen Machtsmisbruik, Rechtvaardigheid en Gebrek aan autonomie. De schaal repressie heeft betrekking op de regelhantering. Een voorbeelditem van de schaal repressie is: ‘Groepsleiders verzinnen steeds nieuwe regels’. *Onderlinge omgang*: Voor het construeren van deze schaal is gebruik gemaakt van onderzoek naar groepsdynamica in instellingen (PIRY; Sonderman et al., 2020). De schaal Onderlinge omgang heeft betrekking op het onderlinge vertrouwen en positieve omgang tussen cliënten, maar ook negatieve beïnvloeding door cliënten zoals elkaar slecht dingen leren, uitdagen en bedreiging. Een voorbeeld item uit deze schaal is: ‘we accepteren elkaar hier’. *Fysieke leefomgeving*. De schaal Fysieke omgeving heeft betrekking op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en of cliënten zich prettig voelen in deze omgeving. Een voorbeelditem uit deze schaal is: ‘Er is frisse lucht en daglicht op mijn leefgroep’.

² Voor een alomvattende beschrijving van de factoren, zie: Handleiding herziene versie leefklimaatlijst Group Climate Inventory – revisited (GCI-R), 2021, p. 6-13.

Voor afnamejaar 2019 is er gebruik gemaakt van een verkorte versie van de GCI-R. Dit is een beperking die in dit onderzoek is ondervangen door enkel de items te selecteren die in beide lijsten zijn uitgevraagd. Het afhankelijke continu variabele *leefklimaat* is in dit onderzoek gemeten aan de hand van 17 stellingen, voorbeelditems van deze schaal zijn³: ‘De sfeer op de groep is goed’, ‘De groepsleiding helpt mij om mijn behandeldoelen te behalen’, ‘Ik mag hier zelf beslissingen nemen’ en ‘Ik heb het gevoel dat mijn klachten serieus worden genomen door de groepsleiding’.

Er is een confirmerende factoranalyse uitgevoerd om te beoordelen of de vijf leefklimaatfactoren empirisch overeenkomen met het oorspronkelijke meetinstrument GCI-R. Het valideringsproces komt in omvang overeen van het meetinstrument GCI-R (Van der Helm et al., 2021, pagina 15). De factoranalyse was zinvol omdat binnen de verzameling van items onderlinge samenhang is gevonden ($r = > .30$). Er is gebruik gemaakt van de techniek *Principal axis factoring* (PAF). Er waren drie factoren zinvol te onderscheiden voor het verklaren van de variantie in het variabele leefklimaat. Dit is beoordeeld met de eigenwaarde (λ) middels het Kaiser-Guttman criterium. Echter, scoorde factor 2 op enkel twee items een hoge lading en factor 3 met enkel één item. Daarbij was er een sterke correlatie aanwezig tussen de drie factoren ($r = .568$) dat erop wees dat de factoren veel gemeenschappelijk hadden en geen duidelijke verschillen. Het was daarom niet zinvol om het leefklimaat te meten met de vijf onderscheidende factoren van het meetinstrument GCI-R. Wanneer alle zeventien items worden meegenomen bedraagt de Cronbach's alpha 0.90. Uit de betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat de Cronbach's alpha niet kan worden verbeterd. Het is dus mogelijk de zeventien items als een ééndimensionale schaal te zien en als één variabele te behandelen.

Respondenten konden antwoorden op een 5-punts Likertschaal, waarbij 0 staat voor 'helemaal niet' en 5 voor 'helemaal wel'. Hoe hoger de respondent scoort op het leefklimaat, hoe meer open en therapeutisch het leefklimaat wordt ervaren. Een gemiddelde score tussen 1.00-1.99 staat voor een ‘negatief en repressief leefklimaat’, scores tussen 2.00-2.99 voor een ‘gematigd negatief leefklimaat’, scores tussen 3.00-3.99 voor een ‘gematigd positief leefklimaat’ en een score tussen 4.00-5.00 voor een ‘positief en therapeutisch leefklimaat’. De respondenten scoren gemiddeld een 3.4 (Tabel 1), dit wijst op een gematigd positief leefklimaat.

Veiligheidsbeleving

De afhankelijke dichotome variabele *veiligheidsbeleving* is in dit onderzoek gemeten aan de hand van 15 items welke zijn uitgevraagd via 3 vragen. De eerste vraag luidde “Wat vindt je van de volgende uitspraken over jouw leefgroep?” en is gemeten middels de volgende items: ‘Ik voel me meestal op mijn gemak in deze groep’, ‘Begeleiding let goed op zodat het veilig blijft’, ‘Als ik me niet veilig voel dan zou ik daarover praten met mijn mentor of andere begeleiding’, ‘Als er wordt gepest, geslagen of gevochten dan grijpt de groepsleiding op tijd in’, ‘Mijn mentor vertelt mij altijd wat hij

³ Zie bijlage 1.1 voor de volledige operationalisering van het afhankelijke variabele leefklimaat.

doet met wat ik hem in vertrouwen heb verteld’, ‘Ik ben bang voor sommige jongeren die hier wonen’, ‘Ik voel me veilig bij groepsleiding’, ‘Ik durf alles te zeggen tegen mijn mentor’, ‘Er is genoeg tijd om met mijn mentor te praten’ en ‘Als groepsleiding zich niet aan de regels houdt, leggen ze uit waarom ze dat niet doen’. Respondenten konden antwoorden op een 3-punts Likertschaal, waarbij 1 staat voor ‘eens’, 2 voor ‘gedeeltelijk’ en 3 voor ‘oneens’. De tweede vraag luidde “Hoe vaak heb je op jouw groep meegemaakt...” en is gemeten middels de volgende items: ‘Dat je gepest of uitgescholden werd door andere jongeren?’, ‘Dat je geschopt of geslagen werd door andere jongeren?’ en ‘Dat je bedreigd werd door andere jongeren?’. Respondenten konden antwoorden op een 3-punts Likertschaal, waarbij 1 staat voor ‘nooit’, 2 voor ‘soms’ en 3 voor ‘vaak’. De derde vraag luidde “Wat vindt je van de volgende uitspraken?” en is gemeten middels de volgende items: ‘Als er ’s nachts dingen gebeuren, dan weet ik dat de groepsleiding of een andere volwassene mij helpt’ en ‘Ik voel me ’s nachts veilig op mijn kamer’. Respondenten konden antwoorden op een 3-punts Likertschaal, waarbij 1 staat voor ‘eens’, 2 voor ‘wisselend’ en 3 voor ‘oneens’. De scores op deze vragen zijn gehercodeerd, zodanig dat een hoge score een indicatie is voor een hoge mate van veiligheid en een lage score een indicatie is voor onveiligheid. Wanneer alle vijftien items worden meegenomen bedraagt de Cronbach’s alpha 0.81. Uit de betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat de Cronbach’s alpha niet kan worden verbeterd. Het is dus mogelijk de vijftien items als een ééndimensionale schaal te zien en als één variabele te behandelen. De respondenten scoren gemiddeld een 2.73, dit wijst op gevoelens van onveiligheid. De scores van de variabele veiligheidsbeleving zijn niet geheel normaal verdeeld door te weinig variatie in lage scores. Deze beperking is verhinderd door de afhankelijke variabele veiligheidsbeleving ook op te nemen als een dichotome variabele waar een waarde van ‘0’ staat voor een onveilig gevoel (score lager dan 2.75) en een waarde van ‘1’ staat voor een veilig gevoel (score hoger dan 2.74).

Groepsgrootte en woonsetting

De variabele *groepsgrootte* is de onafhankelijke variabele in dit onderzoek. Deze variabele is gecreëerd door de item ‘leefgroep naam’ te koppelen aan administratieve gegevens van de zorgorganisatie. De administratieve gegevens bestaan uit gegevens van de begrote capaciteit van de leefgroep in het jaar van afname. De groepsgrootte is daarmee een proxy variabele en varieert tussen de 4.85 en 20 bewoners per leefgroep. Omdat een 4.85 jeugdige niet mogelijk is, zijn de scores afgerond naar hele cijfers. De variabele groepsgrootte is zowel continu als dichotoom meegenomen in dit onderzoek. Er zijn negen dichotome variabele groepsgrootte opgenomen met ieder een andere drempelwaarde. Er is een grote variatie opgenomen omdat in de praktijk ook een grote variatie bestaat in groepsgrootten. Om kleinschaligheid tegenover grootschaligheid te meten, is de dichotome variabele groepsgrootte met een drempelwaarde van zes toegevoegd. Hier staat een waarde van ‘0’ voor een leefgroep tot maximaal zes jeugdigen en een waarde van ‘1’ voor een leefgroep van meer dan zes jeugdigen. Dit loopt door tot de negende dichotome variabele met een drempelwaarde van

veertien, waar een waarde van '0' staat voor een leefgroep tot maximaal veertien jeugdigen en een waarde van '1' voor een leefgroep van meer dan veertien jeugdigen.

De onafhankelijke en modererende variabele *woonsetting* is in dit onderzoek gemeten aan de hand van de gecreëerde dichotome variabele (0 = gesloten residentiële jeugdhulp, 1 = open residentiële jeugdhulp). Deze variabele is net als de variabele groepsmaat gecreëerd door de item 'leefgroep naam' te koppelen aan administratieve gegevens van de zorgorganisatie. De beschrijvende statistieken laten zien dat de verhouding gesloten woonsetting ($N=13$) en open woonsetting ($N=218$) in lijn is met de werkelijke populatie in Nederland (CBS Statline, 2021). De verklarende analyses geven een beeld van het modererende effect woonsetting, terwijl de beschrijvende statistieken inzicht verschaffen in de verschillen tussen de deelpopulaties gesloten- en open woonsetting.

Controlevariabelen

Naast de hiervoor besproken groepsmaat en woonsetting kunnen ook andere factoren een rol spelen ten aanzien van het leefklimaat en de veiligheidsbeleving. De volgende controlevariabelen zijn in de analyses meegenomen:

Sekse. Om jongens-meisjes verschillen te analyseren is een factorvariabele van drie categorieën in de analyse opgenomen. De controlevariabele sekse is gemeten met de vraag 'Wat is je geslacht?'. Respondenten konden kiezen uit de antwoorden 'jongen', 'meisje' of 'anders'.

Leeftijd. De leeftijd van de respondent is gemeten met de vraag 'Hoe oud ben je?'. Deze variabele is als een continue variabele opgenomen in de analyses. Leeftijd kan het ervaren leefklimaat en de veiligheidsbeleving beïnvloeden omdat de behoeftes en vaardigheden per levensfase variëren.

Jaar van afname. Om te corrigeren voor verschillen in meetmoment is het jaar van afname opgenomen als dichotome variabele in de analyses (0 = 2019, 1 = 2022).

Methoden

Naast beschrijvende analyses (bivariate correlaties) rapporteert dit onderzoek ook verklarende analyses. Er is gebruik gemaakt van multiële lineaire regressie analyses voor het voorspellen van het afhankelijke variabele leefklimaat (CSGLM). Voor het voorspellen van de afhankelijke variabele veiligheidsbeleving is gebruik gemaakt van zowel multiële lineaire regressie analyses als een logistische regressie analyse (CSLOGISTIC). Aangezien de respondenten zorg ontvangen van één organisatie en geclusterd zijn binnen tweeënvijftig locaties, wordt bij de regressieanalyses een clustercorrectie toegepast. Op deze manier wordt er rekening mee gehouden dat de woonlocatie ook een zelfstandig effect kan hebben op het leefklimaat en de veiligheidsbeleving.

De hypothese over het basismodel is tweemaal getoetst door middel van een regressieanalyse; één keer voor de relatie van de onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele zonder de controlevariabelen (Model 1). Vervolgens één keer met de controlevariabelen (Model 2). Ten slotte

zijn de hypothesen getoetst met de modererende variabele woonsetting. Dit gebeurt via een interactie met groepsmaat (gemarkeerd met een *). Er zijn enkel moderatie effecten getoetst met de dichotome variabele groepsmaat en woonsetting als er observaties aanwezig waren in elke categorie.

Controlevariabelen zijn opgenomen en de interactie is weergegeven in Model 3. Voor de interpretatie worden enkel de modellen gebruikt waar de controlevariabelen in zijn opgenomen. Alle analyses zijn uitgevoerd met het programma SPSS. Daarnaast zijn de onafhankelijke variabelen gecentreerd voordat de interactie variabele is gemaakt door middel van vermenigvuldiging.

Middels het beoordelen van de VIF en *tolerance* blijkt dat er geen multicollineariteit is tussen de onafhankelijke variabelen. Dit betekent dat de onderlinge relatie van de onafhankelijke variabelen niet sterk gerelateerd zijn ($r > 0.8$ = sterk). De assumpties zijn per Y-variabele onafhankelijk getoetst. Er zijn ook uitschieters gevonden. Dit is formeel beoordeeld door de gestandaardiseerde residuen *Mahalanobis Distance* en *Cook's Distance* in de analyse op te nemen. In de Y-ruimte van veiligheidsbeleving zijn extreem hoge waarden gevonden. Omdat deze score voorkomt in de praktijk, zijn de uitschieters niet verwijderd, ter controle is het model ook getoetst met een logistische regressie. Aan de assumptie van homoscedasticiteit is voldaan omdat de spreiding van de residuen ongeveer gelijk zijn voor alle gestandaardiseerde voorspelde waarden. Tenslotte is door middel van een frequentieverdeling vastgesteld dat aan de voorwaarde van normaal verdeelde gestandaardiseerde residuen is voldaan. Voor de logistische regressieanalyse is gecontroleerd of er observaties zijn per variabele en ook aan deze assumptie is voldaan.

Resultaten

Beschrijvende analyses

De beschrijvende statistieken zoals gepresenteerd in tabel 1 laten zien dat er gemiddeld een gematigd positief leefklimaat heerst (gemiddelde = 3.44) en een mate van onveiligheid (gemiddelde = 2.73). De gemiddelde reikwijdte van de groepsmaat (proxy variabele van begrote capaciteit) valt tussen de 5 (min) en 20 (max). De verdeling van jongens en meisjes is ongeveer gelijkwaardig verdeeld, in totaal 123 jongens, 104 meisjes en 4 anders. De jongste respondent is 8 jaar oud en de oudste 25 jaar oud. Tegen de verwachtingen in zien we dat de gesloten woonsettings gemiddeld hoger scoren op zowel het leefklimaat (gemiddelde = 3.70) als de veiligheidsbeleving (gemiddelde = 2.87) in vergelijking tot de open woonsettings (gemiddelde leefklimaat = 3.42, gemiddelde veiligheidsbeleving = 2.70). Mogelijke verklaringen hiervoor zijn dat de respondenten weinig spreiding hebben in hun antwoorden (2.74 – 4.38), gemiddeld ouder zijn (gemiddelde = 18.15) en het maar 13 respondenten betreft wonend op twee verschillende leefgroepen. De groepsmaat in de open woonsettings is gemiddeld kleiner (gemiddelde = 10.03) dan in de gesloten woonsettings (gemiddelde = 12.08). Andere beperkingen die zichtbaar worden binnen de variabele gesloten woonsetting, is dat de dichotome variabele groepsmaat tot *tien of meer* geen waarden heeft op '0'.

Hierdoor is een modererende interactie variabele met woonsetting niet mogelijk en niet meegenomen in de verklarende analyses.

Tabel 1: Beschrijvende statistieken met gemiddelde of percentages (Mean/%), standaarddeviatie (SD) en minimum- en maximum score.

Variabele	Gesloten Residentiële				Open Residentiële				Totaal			
	Woonsetting				Woonsetting							
	Mean/%	SD	Min	Max	Mean/%	SD	Min	Max	Mean/%	SD	Min	Max
Het Leefklimaat	3.70	0.54	2.74	4.38	3.42	.79	1.18	4.88	3.44	0.78	1.18	4.88
Veiligheidsbeleving	2.87	0.22	2.33	3	2.70	.36	1	3	2.73	0.35	1	3
Veiligheidsbeleving <i>Dichotoom</i>	0.77		0	1	0.57		0	1	0.58		0	1
Groepsgrootte	12.08	1.44	10	13	10.10	2.86	5	20	10.21	2.84	5	20
Groepsgrootte <i>t/m zes</i>	0%				3.7%				3.5%			
<i>t/m zeven</i>	0%				6.9%				6.5%			
<i>t/m acht</i>	0%				29.4%				27.7%			
<i>t/m negen</i>	0%				47.7%				45%			
<i>t/m tien</i>	30.8%				65.6%				63.6%			
<i>t/m elf</i>	30.8%				67.1%				73.6%			
<i>t/m twaalf</i>	30.8%				91.7%				88.3%			
<i>t/m dertien</i>	100%				91.7%				92.2%			
<i>t/m veertien</i>	100%				91.7%				92.2%			
Groepsgrootte*										2.78	-0.52	9.79
Woonsetting												
Sekse												
<i>Anders</i>	0%				1.8%				1.8%			
<i>Meisjes</i>	46.2%				45%				45%			
<i>Jongens</i>	53.8%				53.2%				53.2%			
Leeftijd	18.15	1.35	16	20	15.61	2.48	8	25	15.76	2.50	8	25
Afnamejaar	0		0	0	0.37		0	1	0.35		0	1
<i>N</i>		13				218				231		

In lijn met de verwachting laat de Pearson correlaties (two-tailed) zien dat het leefklimaat positief en sterk correleert met de veiligheidsbeleving continu gemeten ($r = 0.674$; $p < 0.001$) en de veiligheidsbeleving dichotoom gemeten ($r = 0.595$; $p < 0.001$). Daarnaast dat de twee variabelen veiligheidsbeleving onderling ook positief en sterk correleren ($r = 0.746$; $p < 0.001$).

Verklarende analyses

Er zijn complex samples multiële lineaire regressies uitgevoerd om de vraag te beantwoorden of er een relatie is tussen het aantal jeugdigen op een groep en de woonsetting op het leefklimaat, rekening houdend met de leeftijd, sekse en het afnamejaar. De resultaten van de multiële lineaire regressie zijn te vinden in tabel 2. Het eerste model (model 1) schat het effect van groeps-grootte en woonsetting op leefklimaat. In het tweede model (model 2) wordt de invloed van de controlevariabelen meegenomen in het effect van groeps-grootte en woonsetting op leefklimaat. De F-toets voor het regressiemodel laat zien dat het opgestelde regressiemodel geen coëfficiënt heeft die significant verschilt van nul, $F(6,46) = 1.075, p = 0.391$.

Tabel 2: Multivariate statistieken. Impact van groeps-grootte en woonsetting op leefklimaat met modererende indicator residentiële jeugdhulpsetting. Gecontroleerd voor sekse, leeftijd en afnamejaar.

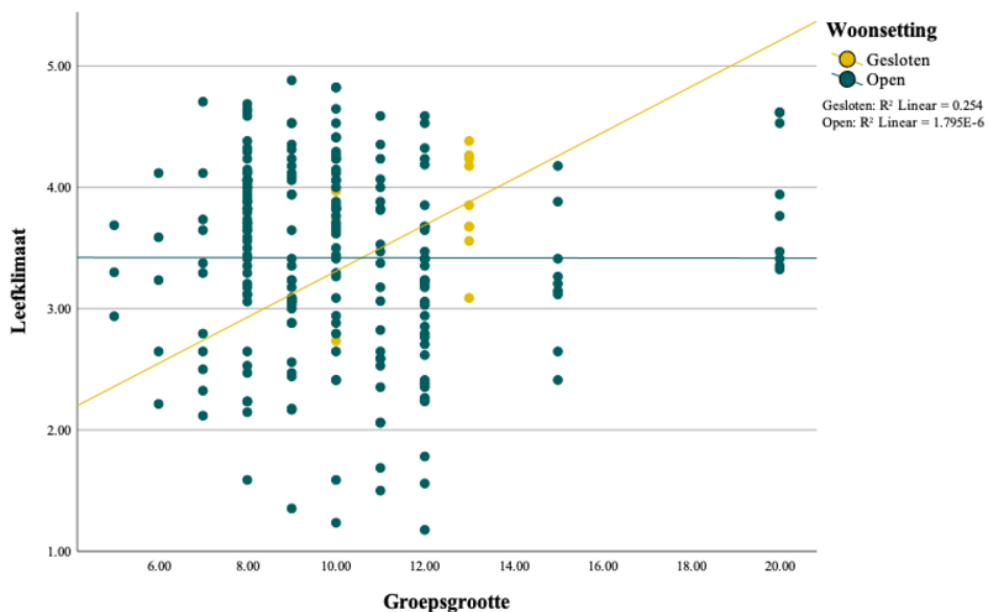
	Leefklimaat		
	(1)	(2)	(3)
Groeps-grootte	.002 (.028)	.003 (.028)	.196*** (.014)
Woonsetting (0 is gesloten)	-.279 (.205)	-.277 (.219)	.094 (.147)
Groeps-grootte* Woonsetting			-.197*** (.036)
<i>Controlevariabelen</i>			
Leeftijd		.011 (.036)	.014 (.036)
Sekse (anders)		-.467* (.256)	-.465* (.255)
Sekse (meisje)		.014 (.128)	.015 (.127)
Afnamejaar (0 is 2019)		.097 (.162)	.090 (.161)
Intercept	3.420*** (.082)	3.310*** (.545)	3.257*** (.555)
<i>N</i>	231	231	231
<i>R</i> ²	.007	.017	.024

Note: Eerst zijn de regressiecoëfficiënten weergegeven. Eronder tussenhaakjes de geclusterde standaardfout van het gemiddelde. $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; ***.

Het derde model (model 3) schat de interactie tussen groeps grootte en woonsetting op leefklimaat. De F-toets voor het regressiemodel laat zien dat het opgestelde regressiemodel minimaal één coëfficiënt heeft die significant verschilt van nul, $F(6,46) = 95.758, p = 0.000$. De groeps grootte ($\beta = 0.196, t = 13.701, p < 0.001$) en de moderator ($\beta = -0.197, t = -5.498, p < 0.001$) zijn significante predictoren van het leefklimaat, maar de woonsetting ($\beta = 0.094, t = -0.639, p = 0.526$) is dit niet. Dit betekent dat de relatie tussen groeps grootte en het leefklimaat anders is voor jeugdigen uit een gesloten woonsetting dan jeugdigen uit een open woonsetting.

Als we het effect van groeps grootte en de interactie met woonsetting interpreteren, moeten we ons realiseren dat er maar twee gesloten leefgroepen zijn met een grootte van 10 en 13. De effecten geven in de kleinere gesloten groep aan dat het leefklimaat lijkt op de open woonsetting, want deze groep heeft een gemiddelde grootte (Figuur 1). De grotere gesloten groep lijkt juist een beter leefklimaat te hebben. Omdat we maar twee gesloten groepen hebben moeten we dit resultaat voorzichtig interpreteren. Deze interpretatie past ook bij de aanvullende analyses waarbij we groeps grootte als dichotome variabele meenemen met een score van '1' als de groeps grootte boven een bepaalde drempelwaarde komt⁴. Alleen als we de drempelwaarden tussen 10 en 13 kiezen en we dus onderscheid kunnen maken tussen de twee gesloten groepen, zien we een soortgelijk effect. Zonder moderator in het model zijn groeps grootte en woonsetting ook in de reeks aanvullende analyses geen significante voorspellers van leefklimaat. Samenvattend lijkt er tegen de verwachting in enkel een positieve tendens te zijn voor grotere gesloten leefgroepen op het leefklimaat als de vergelijking met gemiddelde grote leefgroepen wordt gemaakt.

Figuur 1: Visualisatie van de relatie leefklimaat en groeps grootte voor de verschillende woonsettings.

⁴ De resultaten zijn terug te vinden in de bijlage in tabel 6a, 6b.

Omdat het gevonden effect tegen de verwachtingen ingaat zijn er verdiepende analyses uitgevoerd. Er is een selectie gemaakt op respondenten uit deelname jaar 2022 en daarmee het originele gevalideerde meetinstrument *Group Climate Inventory – revisited* (GCI-R). De verkorte versie van GCI-R deelname jaar 2019 wordt daarmee uitgesloten. De preparatie van de databestanden kent dezelfde methode als omschreven in het hoofdstuk onderzoekmethode⁵. Groepsgrootte is opgenomen als continue variabele. De operationalisering van de leefklimaatfactoren is te lezen in bijlage 1.2. Het effect van woonsetting op leefklimaat is in de verdiepende analyses niet getoetst omdat door de gedane selecties respondenten enkel wonen in open woonsettings. Uit het wederom toetsen van de assumpties bleek dat er in elk model aan alle assumpties is voldaan.

Er zijn verdiepende complex samples multi-pele lineaire regressies uitgevoerd om de vraag te beantwoorden of er een relatie is tussen groepsgrootte en de leefklimaatfactoren, rekening houdend met leeftijd en sekse. Tot slot is de relatie tussen groepsgrootte en het leefklimaat als totaal getoetst waarbij ook rekening is gehouden met leeftijd en sekse. De resultaten van de regressies zijn te vinden in tabel 3. Het eerste model (model 1) schat het effect van groepsgrootte op de factor *hulp en ondersteuning*, $F(4,23) = 2.818, p = 0.049$. Het tweede model (model 2) schat het effect van groepsgrootte op de factor *leren en zingeving*, $F(4,23) = 1.184, p = 0.344$. Het derde model (model 3) schat het effect van groepsgrootte op de factor *repressie*, $F(4,23) = 1.617, p = 0.204$. Waar een hogere score op deze factorschaal staat voor de afwezigheid van repressie. Het vierde model (model 4) schat het effect van groepsgrootte op de factor *onderlinge omgang*, $F(4,23) = 7.383, p < 0.001$. Groepsgrootte ($\beta = -0.132, t = -3.576, p < 0.001$) blijkt een zwakke significante predictor van de factor onderlinge omgang. In lijn met de verwachting leidt een toename in groepsgrootte tot een afname van de voorspelde factor onderlinge omgang van 0.13. Het vijfde model (model 5) schat het effect van groepsgrootte op de factor *fysieke leefomgeving*, $F(4,23) = 3.944, p = 0.014$. Groepsgrootte ($\beta = -0.105, t = -1.726, p = 0.096$) blijkt een zeer zwakke significante predictor van de factor fysieke leefomgeving te zijn. In lijn met de verwachting leidt een toename in groepsgrootte tot een afname van de voorspelde factor fysieke leefomgeving van 0.11. Het laatste model (model 6) schat het effect van groepsgrootte op het *leefklimaat als totaal*, $F(4,23) = 2.193, p = 0.102$.

Samenvattend is er dus wel een verwachte negatieve tendens van het effect van groepsgrootte op het leefklimaat voor open woonsettings, maar het effect is alleen substantieel als de issues van het leefklimaat gaan over onderlinge omgang. De regressiemodellen laten ondanks het ontbreken van een significant effect wel allemaal dezelfde negatieve richting zien van groepsgrootte op de leefklimaatfactoren en het leefklimaat als totaal. Daarnaast laten de regressiemodellen het verschil zien dat leeftijd een positieve significante voorspeller is van elke factor van het leefklimaat als zowel het leefklimaat als totaal.

⁵ Zie ook het hoofdstuk onderzoekmethode voor een omschrijving van de vijf factoren van het leefklimaat. Voor een alomvattende beschrijving van het meetinstrument, zie: Handleiding herziene versie leefklimaatlijst Group Climate Inventory – revisited (GCI-R), 2021.

Tabel 3: Multivariate statistieken. Impact van groepsgrootte op leefklimaat, gemeten met het totaal en de factoren hulp en steun, leren en zingeving, repressie, onderlinge omgang en leefomgeving. Gecontroleerd voor sekse en leeftijd.

	Leefklimaatfactoren					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
<i>Hulp en Steun</i>						
Groepsgrootte	-.067 (.062)					
<i>Leren en zingeven</i>						
Groepsgrootte		-.050 (.095)				
<i>Repressie</i>						
Groepsgrootte			-.057 (.089)			
<i>Onderlinge omgang</i>						
Groepsgrootte				-.132*** (.037)		
<i>Fysieke leefomgeving</i>						
Groepsgrootte					-.105** (.061)	
<i>Totaal leefklimaat</i>						
Groepsgrootte						-.084 (.058)
<i>Controlevariabelen</i>						
Leeftijd	.108** (.047)	.114** (.054)	.128** (.055)	.113** (.043)	.119*** (.037)	.118*** (.041)
Sekse (anders)	-.290* (.166)	-.276 (.399)	-.044 (.288)	.448 (.681)	-.432** (.160)	-.090 (.204)
Sekse (meisje)	.042 (.211)	-.081 (.280)	.024 (.272)	.134 (.191)	-.010 (.179)	.030 (.195)
Intercept	2.694*** (.701)	2.224** (1.029)	1.736 (1.020)	2.624*** (.606)	2.661*** (.705)	2.367*** (.640)
<i>N</i>	69	69	69	69	69	69
<i>R</i> ²	.083	.063	.096	.142	.128	.129

Note: Eerst zijn de regressiecoëfficiënten weergegeven. Eronder tussenhaakjes de standaardfouten van het gemiddelde.
 $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; ***.

Er zijn complex samples multiple lineaire regressies uitgevoerd om de vraag te beantwoorden of er een relatie is tussen groeps grootte en woonsetting op veiligheidsbeleving, rekening houdend met leeftijd, sekse en afnamejaar. De resultaten van de regressies zijn te vinden in tabel 4. Het eerste model (model 1) schat het effect van groeps grootte en woonsetting op de veiligheidsbeleving. De F-toets voor het regressiemodel laat zien dat het opgestelde regressiemodel minstens één coëfficiënt heeft die significant verschilt van nul, $F(6,46) = 1.384, p = 0.241$. Woonsetting ($\beta = -0.136, t = 2.797, p = 0.026$) is een significante predictor van de veiligheidsbeleving, maar groeps grootte ($\beta = 0.008, t = 1.421, p = 0.161$) is dit niet. Dit betekent dat een open woonsetting zorgt voor een hogere score op de veiligheidsbeleving in vergelijking met een gesloten woonsetting.

Tabel 4: Multivariate statistieken. Impact van groeps grootte en woonsetting op de veiligheidsbeleving met modererende indicator residentiële jeugdhulpsetting op groeps grootte. Gecontroleerd voor sekse, leeftijd en afnamejaar.

	Veiligheidsbeleving		
	(1)	(2)	(3)
Groeps grootte	.008 (.006)	.005 (.008)	.069*** (.004)
Woonsetting (0 is gesloten)	-.136** (.059)	-.114 (.069)	.009 (.051)
Groeps grootte* Woonsetting			-.065*** (.012)
<i>Controlevariabelen</i>			
Leeftijd		.011 (.011)	.012 (.011)
Sekse (anders)		.060 (.111)	.060 (.110)
Sekse (meisje)		.021 (.046)	.022 (.046)
Afnamejaar (0 is 2019)		-.004 (.068)	-.006 (.068)
Intercept	2.715*** (.028)	2.535*** (.190)	2.517*** (.525)
<i>N</i>	231	231	231
<i>R</i> ²	.014	.021	.024

Note: Eerst zijn de regressiecoëfficiënten weergegeven. Eronder tussenhaakjes de geclusterde standaardfout van het gemiddelde. $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; ***.

Dit significante effect gevonden in model 1 valt weg zodra de controlevariabelen worden meegenomen in het basismodel (model 2). De F-toets voor het regressiemodel laat zien dat het opgestelde regressiemodel geen coëfficiënt heeft die significant verschilt van nul, $F(6,46) = 1.384$, $p = 0.241$. Het laatste model (model 3) schat het interactie-effect van groeps grootte en woonsetting op de veiligheidsbeleving. Zowel groeps grootte ($\beta = 0.069$, $t = 15.427$, $p < 0.001$) als de interactie variabele ($\beta = -0.065$, $t = -5.664$, $p < 0.001$) zijn significante predictoren van de veiligheidsbeleving. Dit betekent dat de variabele groeps grootte een significante bijdragen levert aan de verklaring van de veiligheidsbeleving en dit effect significant varieert naar gesloten- of open woonsettingen.

Bij de interpretatie van het effect van groeps grootte en de interactie met woonsetting moeten we net als bij het leefklimaat ons realiseren dat er maar twee gesloten leefgroepen zijn met een grootte van 10 en 13. De effecten geven in de kleinere gesloten groep aan dat de veiligheidsbeleving lijkt op de open woonsetting, want deze groep heeft een gemiddelde grootte. De grotere gesloten groep lijkt juist een betere veiligheidsbeleving te hebben. Omdat we maar twee gesloten groepen hebben moeten we ook dit resultaat voorzichtig interpreteren. De interpretatie past ook bij de aanvullende analyses waarbij we groeps grootte als dichotome variabele meenemen met een score van '1' als de groeps grootte boven een bepaalde drempelwaarde komt⁶. Alleen als we de drempelwaarden tussen 10 en 13 kiezen en we dus onderscheid kunnen maken tussen de twee gesloten groepen, zien we een soortgelijk effect. De complex samples logistische regressie is uitgevoerd om dezelfde vraag te beantwoorden en toont substantieel dezelfde resultaten⁷. Dit betekent dat de afwijking in de normaal verdeelde residuen de resultaten niet hindert. Samenvattend lijkt er tegen de verwachting in enkel een positieve tendens te zijn voor grotere gesloten leefgroepen op de veiligheidsbeleving als de vergelijking met gemiddelde grote leefgroepen wordt gemaakt.

Samenvattend kunnen we, tegen de verwachtingen in, uit de analyses halen dat er enkel een positieve tendens is voor grotere gesloten leefgroepen op de dimensies leefklimaat en veiligheidsbeleving, als de vergelijking wordt gemaakt tot het gemiddelde. De verdiepende analyses geven meer inzicht in de relatie tussen groeps grootte in een open woonsetting en het leefklimaat. Uit deze analyses kwam (deels) bevestiging voor de hypothese dat groeps grootte een negatieve voorspeller is voor het leefklimaat als de issues van het leefklimaat gaan over onderlinge omgang.

⁶ De resultaten zijn terug te vinden in de bijlage in tabel 8a, 8b.

⁷ De resultaten zijn terug te vinden in de bijlage in tabel 7.

Conclusie

In dit onderzoek is de invloed van groeps grootte en woonsetting (gesloten of open residentiële jeugdhulpsetting) op het door jeugdigen ervaren leefklimaat en de veiligheidsbeleving, onderzocht. Vanuit beleidsinterventie en de praktijk, wordt aangenomen dat een kleinere en open groep het leefklimaat en de veiligheidsbeleving verbetert. De vraag is echter of dit daadwerkelijk zo is, en zo ja, of dat voor beide woonsettings in gelijke mate geldt. Omdat er in de praktijk geen overeenstemming is over of er een ideale groeps grootte bestaat en waar de grens ligt, werd in dit onderzoek speciale aandacht besteed aan de verschillende drempelwaarden van groeps grootte. Daarnaast is ook onderzocht of groeps grootte in een gesloten woonsetting hetzelfde effect heeft als in een open woonsetting.

Over het algemeen laten de onderzoeksresultaten zien dat er geen hoofdeffect is van groeps grootte en woonsetting op het leefklimaat en de veiligheidsbeleving. Er is ook geen resultaat gevonden voor een drempelwaarde van groeps grootte, waarna betere of slechtere uitkomsten te voorspellen zijn. Er is wel een interactieverschil gevonden van groeps grootte en woonsetting. In tegenstelling tot het algemene beeld dat er heerst ten aanzien van grote gesloten residentiële leefgroepen, blijken in dit onderzoek respondenten gemiddeld hoger te scoren op leefklimaat en veiligheidsbeleving. Onderhavig onderzoek bevestigt het resultaat uit voorgaand onderzoek, dat gesloten zorgsettings contraproductief werken en daarmee de kwaliteit van zorg en het leefklimaat schaden, niet. Ook al suggereert het interactie verschil dat er een positieve relatie is tussen grote gesloten groepen en het leefklimaat en de veiligheidsbeleving, concluderen we dat dit gevonden effect komt door een andere oorzaak. Het gevonden effect is te afwijkend met voorgaand onderzoek en we schrijven dit verschil toe aan de dataset waar maar twee gesloten residentiële leefgroepen in zijn opgenomen. Een mogelijke verklaring voor het gevonden effect is dat het de twee leefgroepen in kwestie is gelukt om ondanks de grote en gesloten setting toch een balans te vinden in het opbouwen van een open en therapeutisch leefklimaat en het managen van het complexe gedrag. Nader onderzoek naar onderliggende mechanismen zal meer inzicht moeten bieden in de complexe relatie tussen groeps grootte, residentiële woonsetting, het leefklimaat en de veiligheidsbeleving.

Als we inzoomen op het leefklimaat in open residentiële leefgroepen suggereren de analyses dat jeugdigen die opgroeien in grote leefgroepen, een negatiever leefklimaat ervaren dan jeugdigen in kleine leefgroepen. Dit is toe te schrijven aan de leefklimaatfactor onderlinge omgang en op basis van de resultaten, vermoedelijk ook aan de leefklimaatfactor fysieke omgeving. De leefklimaatfactor onderlinge omgang gaat over de groepsdynamica tussen jeugdigen waarbij een positieve onderlinge sfeer een belangrijke bijdrage levert aan de drie basisbehoeften verbondenheid, competentie en autonomie. Een kleinere groeps grootte lijkt pedagogisch medewerkers succesvol meer in staat te stellen de groepsdynamica tussen jeugdigen te regisseren en daarmee een positieve sociale sfeer te stimuleren. De leefklimaatfactor fysieke leefomgeving gaat over een stimulerende, verrijkte omgeving

en dicht bij het normale leven. Kleinere groepen lijken meer in staat te zijn de klinische omgeving los te laten, een schone en intacte omgeving aan te bieden waardoor verwaarlozing en signalen van controleverlies worden tegen gegaan. Vanuit de praktijk lijkt de verwachting te heersen dat een kleinere groepsgrootte onder andere de kans op positieve interactiepatronen tussen jeugdigen en pedagogisch medewerkers, vergroot. Dit zou zich uiten in het bieden van maatwerk en individuele aandacht. Daarmee zouden de negatieve en dwingende interactiepatronen tussen de jeugdigen en pedagogisch medewerkers, worden verkleind. Het is interessant dat de leefklimaatfactoren, die meer de uiting van maatwerk, individuele aandacht en dwingende interactiepatronen toetsen, vanuit de analyses geen duidelijke relatie tonen. De analyses doen vermoeden dat groepsgrootte vooral een voorspeller is van leefklimaatfactoren, die zich meer voordoen buiten de interactie tussen de jeugdigen en pedagogisch medewerkers om. Dit impliceert overigens niet dat kleinere groepen niet meer ruimte kunnen creëren voor maatwerk en individuele aandacht.

Wat dit onderzoek duidelijk laat zien, is dat de ervaring van jeugdigen niet automatisch in lijn hoeft te zijn met de perceptie van volwassenen. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat het groepsgrootte effect wellicht enkel van toepassing is op sommige dimensies van het ervaren leefklimaat.

Discussie

Hoewel is geprobeerd de belangrijkste kanttekeningen in dit onderzoek naar uitkomsten voor jeugdigen in de residentiële jeugdhulp te verhelpen, is dit onderzoek niet zonder beperkingen. Ten eerste is de steekproef van gesloten woonsettingen te klein om conclusies te trekken over het effect van gesloten woonsettingen op zichzelf en in interactie met groepsgrootte, op ervaren leefklimaat en veiligheidsbeleving. Ten tweede is niet de werkelijke groepsgrootte uitgevraagd bij de respondent maar gebruik gemaakt van administratieve gegevens. Ten derde is er alleen naar jeugdigen binnen de residentiële jeugdhulp gekeken en zijn er geen beweringen gedaan over niet residentiële jeugdigen. Dit is een opvallende tekortkoming binnen het onderzoeksveld naar residentiële jeugdhulp. Dit zou kunnen worden verholpen door studies naar de Nederlandse jeugd te combineren met studies naar residentiële jeugdhulp. Dit helpt ook bij de onderbouwing van de kwaliteit van opgroeien binnen de residentiële jeugdhulp. Mocht toekomstig onderzoek uitspraken willen doen over uitkomsten van open en gesloten residentiële jeugdhulpsettingen, is het raadzaam om meer participanten toe te voegen uit gesloten settingen. Daarmee wordt afgeweken van de verhouding in de populatie.

Beleidsimplicaties

Momenteel gaat de residentiële jeugdhulp een transformatie door. Uit beleidsplannen blijkt dat de residentiële jeugdhulp van groot en gesloten naar klein en open moet. Uit onderhavig onderzoek volgt dat er geen sterke relatie is tussen deze factoren en het ervaren leefklimaat en de

veiligheidsbeleving. Dit doet vermoeden dat er ook geen sterke relatie bestaat tussen groepsgrootte en woonsetting en de behandeluitkomsten van jeugdigen die opgroeien in de residentiële jeugdhulp. Daarmee de aanbeveling om niet enkel in te zetten op de factoren groepsgrootte en woonsetting, maar deze factoren te zien in relatie tot andere contextuele factoren die de drie basisbehoeften verbondenheid, competentie en autonomie, positief stimuleren. Als gevolg daarvan zal de kans op positieve behandeluitkomsten voor jeugdigen in de residentiële jeugdhulp worden vergroot.

Ten tweede bestaat het advies om in de residentiële jeugdhulp enkel nog *advance based interventions* in te zetten. Dit advies is in lijn met de hervormingsagenda jeugd, opgesteld door het ministerie van VWS, zorgaanbieders, cliënten(vertegenwoordigers), professionals en de VNG, waarin repeterend staat vermeld dat we enkel nog effectief bewezen jeugdhulp dienen in te zetten. Tijdens onderhavig onderzoek werd door literatuurstudie zichtbaar hoe versplinterd data met verschillende meetinstrumenten is verzameld. Dit heeft als gevolg dat onderzoeken onderling moeilijk te vergelijken zijn en de adviezen naar- en over interventies, overweldigend veel zijn. Daarmee de aanbeveling aan belangenorganisaties om jeugdzorg breed in te zetten op minimaal één gevalideerd meetinstrument voor het toetsen en vergelijken van de kwaliteit en effectiviteit van de geleverde zorg. Dit zal het versplinterde aanbod aan interventies verkleinen en het valideren van *advance based interventions* voor de residentiële jeugdhulp vergroten.

Tot slot het advies dat we niet uit het oog dienen te verliezen dat macrofactoren als een financieel ongezond jeugdhulpsysteem en het personeelstekort, van grote invloed zijn op de uitkomsten van de residentiële jeugd. Aan deze randvoorwaarden dient te worden voldaan om de hiervoor besproken adviezen succesvol te kunnen opvolgen.

Literatuurlijst

- Bastiaanssen, I. L. W., Kerkhof, L., & Addink, A. (2019). Speerpunten voor residentiele jeugdhulp: verbindend werken met kinderen en gezinnen. *Nederlands Jeugdinstituut*.
<https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Speerpuntenagenda-uitgebreide-versie.pdf>
- Bhugwandass, J., Van Der Pal, N., & Hoogeveen, C. (2022). *Position paper voor de tweede kamer: stoppen met gesloten jeugdzorg*. Expex. <https://www.expex.nl/position-paper-voor-de-tweede-kamer-stoppen-met-gesloten-jeugdzorg/>
- Boeser, A., & Montfoort, A. (2009). *Veiligheidsbeleid Jeugd & Opvoedhulp*. MOgroep Jeugdzorg.
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29815-171-b6.pdf>
- Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd. (2019). *De best passende zorg voor kwetsbare jongeren. Jeugdzorg Nederland*. Geraadpleegd maart 8, 2023, https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2019/03/Aanpak_beste-zorg-meest-kwetsbaren_def.pdf
- Carr, A. (2008). The effectiveness of family therapy and systemic interventions for child-focused problems. *Journal of Family Therapy*, 31(1), 3-45. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6427.2008.00451.x>
- CBS Statline. (2021). Kerncijfers over jeugdzorg, 2015-2020. *Open data CBS*.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84134NED/table?ts=1683640308810>
- CBS. (2022). Jeugdhulp 1^e halfjaar 2022. *CBS publicaties*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2022/jeugdhulp-1e-halfjaar-2022/1-jongeren-met-jeugdhulp>
- Chipenda-Dansokho, S., & Bullock, R. (2003). The determinants and influence of size on residential settings for children. *International Journal of Child & Family Welfare*, 6(3), 66-76.
- Connor, D. F., Doerfler, L. A., Toscano, J., Volungis, A. M., & Steingard, R. J. (2004). Characteristics of children and adolescents admitted to a residential treatment center. *Journal of Child & Family Studies*, 13(4), 497-510. <https://doi.org/10.1023/B:JCFS.0000044730.66750.57>
- De Lange, M., Addink, A., Haspels, M., & Geurts, E. (2015). Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk (BPSW), Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO). Richtlijn Residentiële jeugdhulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming. *Nederlands Jeugdinstituut*. Geraadpleegd maart 14, 2023, https://richtlijnenjeugdhulp.nl/wp-content/uploads/2015/09/Richtlijn-Residentiele-Jeugdhulp_Richtlijn-V3_DEF.pdf
- De Valk, S. M. (2019). *Under pressure: Repression in residential youth care*. [Thesis, externally prepared, Universiteit van Amsterdam].
- De Valk, S., Kuiper, C., Van der Helm, G. H. P., Maas, A. J. J. A., & Stams, G. J. J. M. (2018). Measuring repression in residential youth care: Development and validation of the Repression Questionnaire. *Adolescent Research Review*, 4(4), 357-368. 10.1007/s40894-018-0091-6

- Doyle, P., Quayle, E., & Newman, E. (2017). Social climate in forensic mental health settings: A systematic review of qualitative studies. *Aggression and Violent Behaviour, 36*(1), 118-136. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.06.008>
- Dresen, C., Van Domburgh, L., Harder, A. T., Knorth, E., Kranenburg, M., Nijhof, K. S., & Vermaes, I. P. R. (2017). *Jeugdzorg met een plus: Wat we wel en nog niet weten over de meest intensieve vorm van jeugdhulp*. Garant Publishers.
- Duncan, B. L., Miller, S. D., Wampold, B. E., & Hubble, M. A. (Eds.). (2010). *The heart and soul of change: Delivering what works in therapy* (2nd ed.). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/12075-000>
- Fischer, P., Krueger, J. I., Greitemeyer, T., Vogrincic, C., Kastenmüller, A., Frey, D., Heene, M., Wicher, M., & Kainbacher, M. (2011). The bystander-effect: A meta-analytic review on bystander intervention in dangerous and non-dangerous emergencies. *Psychological Bulletin, 137*(4), 517–537. <https://doi.org/10.1037/a0023304>
- Harder, A. T., Bastiaanssen, I. L. W., Knorth, E. J., & Kuiper, C. H. Z. (2020). Algemeen werkzame factoren en specifiek werkzame elementen in hulp en onderwijs aan uithuisgeplaatste jeugdigen. In A. Harder, E. Knorth, & C. Kuiper (Eds.), *Uithuisgeplaatste jeugdigen: Sleutels tot succes in behandeling en onderwijs* (pp. 86-100). SWP Uitgeverij.
- Hachtel, H., Vogel, T., & Huber, C. G. (2019) Mandated treatment and its impact on therapeutic process and outcome factors. *Frontiers in Psychiatry, 10*(219), 1-8. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2019.00219>
- Heynen, E. J. E., van der Helm, G. H. P., Stams, G., J, J. M., & Korebrits, A. M. (2017). Treatment motivation and living group climate in German youth prison – A validation of the German adolescent treatment motivation questionnaire. *Residential Treatment for Children & Youth, 34*(1), 49–60.
- Jongepier, N., Struijk, M., & Van der Helm, P. (2010). Zes uitgangspunten voor een goed pedagogisch klimaat. *Jeugd en CO Kennis, 4*(1), 9-18. [10.1007/BF03089308](https://doi.org/10.1007/BF03089308)
- Karver, M. S., Handelsman, J. B., Fields, S., & Bickman, L. (2005). A Theoretical Model of Common Process Factors in Youth and Family Therapy. *Ment Health Serv Res, 7*(1), 35–51. <https://doi.org/10.1007/s11020-005-1964-4>
- Leipoldt, J. D., Harder, A. T., Kayed, N. S., Grietens, H., & Rimehaug, T. (2020). Determinants and outcomes of social climate in therapeutic residential youth care: A systematic review. *Elsevier, 99*(1), 429-440. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105664>
- Leloux-Opmeer, H., Kuiper, C., Swaab, H., & Scholte, E. (2016). Characteristics of children in foster care, family- style group care, and residential care: A scoping review. *Journal of Child and Family Studies, 25*(8), 2357– 2371. [10.1007/s10826-016-0418-5](https://doi.org/10.1007/s10826-016-0418-5)

- Nijhof, K. S., Laninga-Wijnen, L., Mulder, E., Van Domburgh, L., Popma A., & Konijn, C. (2020). Kleinschalige groepen binnen de jeugdhulp: een eerste verkenning. *Kind Adolesc*, *41*(1), 187–204 (2020). <https://doi.org/10.1007/s12453-020-00236-6>
- OECD. (2022). Education at a Glance 2022. *Open Overheid*. Geraadpleegd op 19 mei, 2023, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-56efcdab7269d3aecd630226dea328205a1445e0/pdf>
- Perlman, M., Fletcher, B., Falenchuk, O., Brunsek, A., McMullen, E., & Shah, P. S. (2017). Child-staff ratios in early childhood education and care settings and child outcomes: A systematic review and meta-analysis. *PloS one*, *12*(1), 1-24. 10.1371/journal.pone.0170256
- Pinto, R. J., & Maia, A. C. (2013). Psychopathology, physical complaints and health risk behaviors among youths who were victims of childhood maltreatment: *A comparison between home and institutional interventions*. *Children and Youth Services Review*, *35*(4), 603–610. 10.1016/j.chilyouth.2013.01.008.
- Raemdonck, K., Van der Linden, J., & Van der Helm, P. (2021). *Leefklimaat in de praktijk: Bij residentiële behandelgroepen voor jongeren met een licht verstandelijke beperking*. Gompel & Svacina.
- Ros, N. M., Van der Helm, G. H. P., Wissink, I., Stams, G. J. J. M., & Schaftenaar, P. (2013). Institutional climate and aggression in a secure psychiatric setting. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, *24*(6), 713-727. <https://doi.org/10.1080/14789949.2013.848460>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. The Guilford Press. <https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>
- Sameroff, A. (2009). *The transactional model*. American Psychological Association.
- Staatssecretaris Van Ooijen. (2022, 8 juli). Stevige hervorming gesloten jeugdhulp: nul plaatsingen en kleinschalige woonplekken. *Rijksoverheid*. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/07/08/stevige-hervorming-gesloten-jeugdhulp-nul-plaatsingen-en-kleinschalige-woonplekken>
- Stams, G. J. J. M., & Van der Helm, G. H. P. (2017). What works in residential programs for aggressive and violent youth? In P. Sturmey (Ed.), *The Wiley handbook of violence and aggression* (pp. 1061-1093). John Wiley & Sons. <https://doi.org/10.1002/9781119057574.whbva116>
- United Nations. (1989). United Nations convention on the rights of the child, 61th plenary meeting. Paper presented at the Committee on the rights of the child, New York. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_44_25.pdf
- Van der Helm, G. H. P. (2019). Foutculturen in de jeugdzorg: ‘Zo doen we dat hier’. *Jeugdbleid*, *13*(1), 172-181. <https://doi.org/10.1007/s12451-019-00212-z>

- Van der Helm, G. H. P., Kuiper, C. H. Z., & Stams, G. J. J. M. (2018). Group climate and treatment motivation in secure residential and forensic youth care from the perspective of self-determination theory. *Children and Youth Services Review*, 93(1), 339-344.
- Van der Helm, P. H. P., Roest, J., Dekker, A., Van Miert, V., Klapwijk, G., & Kuiper, C. H. Z. (2021). *Handleiding herziene versie leefklimaatvragenlijst: Group climate inventory revisited (GCI-R) (Versie 19 februari 2021)*. Hogeschool Leiden.
https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/residentiele-jeugdzorg/handleidingen/2021_01_14-handleiding-gci-r.pdf
- Van der Helm, G. H. P., & Stams, G. J. J. M. (2012). Conflicthantering door cliënten en groeps werkers in beveiligde woonvoorzieningen. In K. Oei, & M. Groenhuizen (Eds.). *Vooruitgang in de forensische psychiatrie: over grenzen* (pp. 553-564). Kluwer.
- Van Keken, K. (2023, 13 feb). De politiek heeft van jeugdzorg een spiegelpaleis van actieplannen gemaakt. *Vrij Nederland*. https://www.vn.nl/politiek-jeugdzorg-spiegelpaleis/?utm_source=whatsapp&utm_medium=social&utm_campaign=share
- Van Ooijen, M. (2022, 8 juli). Passende zorg voor jeugdigen die bescherming en veiligheid nodig hebben [Kamerbrief]. <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-dcc4a7642e74e26739a726f1aa596bd0c16650b5/pdf>
- Van Schie, L., Mulder, E., Nijhof, K., Van Domburgh, L., Harder, A., Konijn, C., Kolkman, J., Kranenburg, M., Lekkerkerker, L., & Popma, A. (2020). Longitudinale effectmonitor jeugdzorgplus. *Kleine groepen bij grote problemen: kleinschalige voorzieningen als alternatief voor gesloten jeugdhulp*. ZonMw.
https://pure.eur.nl/ws/portalfiles/portal/45284173/Eindrapportage_ZonMw_2020_kleine_groepen_bij_grote_problemen.pdf
- Yperen, T. A. van, Steege, M. van der, Addink, A., & Boendermaker, L. (2010). Algemene en specifiek werkzame factoren in de jeugdzorg: Stand van de discussie. *Nederlands Jeugdinstituut*. Geraadpleegd maart 10, 2023, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Rapport-AlgemeenWerkzameFactoren.pdf>

Bijlage 1

Onderzoeksmethode

1.1 Gecreëerde ééndimensionale schaal leefklimaat

Het afhankelijke continu variabele *leefklimaat* is gemeten aan de hand van 17 stellingen: ‘De sfeer op de groep is goed’, ‘De groepsleiding helpt mij als ik dat nodig heb’, ‘Ik voel mij fijn op mijn groep’, ‘Op mijn groep vertrouwen we elkaar’, ‘De groepsleiding gaat eerlijk met mij om’, ‘De begeleiding luistert naar mij als ik iets wil vertellen’, ‘De groepsleiding helpt mij om mijn behandeldoelen te behalen’, ‘Mijn verblijf hier heeft zin’, ‘De dingen die ik hier leer kan ik gebruiken als ik weg ga’, ‘Ik mag hier zelf beslissingen nemen’, ‘Ik heb het gevoel dat mijn klachten serieus worden genomen door de groepsleiding’, ‘Ik leer hier nuttige dingen’, ‘Wat ik op mijn groep leer is nuttig voor mijn behandeling’, ‘De groepsleiding brengt genoeg tijd met mij door’. De scores op de volgende stellingen zijn omgepoold zodat een hogere waarde weer overeenkomst met een beter leefklimaat: ‘De groepsleiding krijgt altijd zijn zin’, ‘Ik verveel me hier’ en ‘Het is hier vies op de groep’.

1.2 Verdiepende analyses leefklimaatfactoren

Met de GCI-R wordt het leefklimaat gemeten met vijf afzonderlijk te onderscheiden leefklimaatfactoren en het leefklimaat als totaal. Dit instrument is tot stand gekomen middels een serie van confirmatieve factoranalyses waar de model fit van het multifactor model is getoetst (Van der Helm et al., 2021). Voor de verdiepende analyses zijn de factoren aangehouden in lijn met het meetinstrument GCI-R.

De factor *hulp en steun* is gemeten aan de hand van de volgende items: ‘De groepsleiding helpt mij om mijn behandeldoelen te halen’, ‘De groepsleiding brengt genoeg tijd met mij door’, ‘De begeleiding luistert naar mij als ik iets wil vertellen’, ‘De groepsleiding zegt het als ik iets goed doe’, ‘De groepsleiding helpt mij als ik dat nodig heb’, ‘De groepsleiding komt zijn afspraken met mij na’, ‘Ik kan persoonlijke dingen bespreken met de groepsleiding’ en ‘De groepsleiding gaat eerlijk met mij om’. Wanneer alle acht items worden meegenomen bedraagt de Cronbach’s alpha 0.92. Uit de betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat de Cronbach’s alpha niet kan worden verbeterd. Het is dus mogelijk de acht items als een ééndimensionale schaal te zien en als één variabele te behandelen.

De factor *leren en zingeving* is gemeten aan de hand van de volgende items: ‘Ik krijg de behandeling die ik wil’, ‘Wat ik op mijn groep leer is nuttig voor mijn behandeling’, ‘Ik weet wat mijn behandeldoelen zijn’, ‘Ik leer hier nuttige dingen’, ‘Mijn verblijf hier heeft zin’, ‘Ik mag hier zelf beslissingen nemen’ en ‘De dingen die ik hier leer kan ik gebruiken als ik weg ga’. Wanneer alle zeven items worden meegenomen bedraagt de Cronbach’s alpha 0.88. Uit de betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat de Cronbach’s alpha niet kan worden verbeterd. Het is dus mogelijk de zeven items als een ééndimensionale schaal te zien en als één variabele te behandelen.

De factor *repressie* is gemeten aan de hand van de volgende items: ‘Ik verveel me hier’, ‘De groepsleiding bemoeit zich de hele tijd met mij’, ‘De hele groep krijgt straf als één iemand iets verkeerd doet’, ‘De regels op mijn groep zijn eerlijk’, ‘Ik word de hele tijd in de gaten gehouden’, ‘De groepsleiding krijgt altijd zijn zin’, ‘Ik word door de groepsleiding zonder reden naar mijn kamer gestuurd’, ‘Ik heb het gevoel dat mijn klachten serieus worden genomen door de groepsleiding’ en ‘De groepsleiding verzint steeds nieuwe regels’. Wanneer alle negen items worden meegenomen bedraagt de Cronbach’s alpha 0.89. Uit de betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat de Cronbach’s alpha niet kan worden verbeterd. Het is dus mogelijk de negen items als een ééndimensionale schaal te zien en als één variabele te behandelen.

De factor *onderlinge omgang* is gemeten aan de hand van de volgende items: ‘De sfeer op mijn groep is goed’, ‘Cliënten van mijn groep bedreigen elkaar’, ‘Cliënten van mijn groep leren elkaar slechten dingen’, ‘Ik kan persoonlijke dingen delen met een groepsgenoot’, ‘Op mijn groep zorgt een cliënt voor een slechte sfeer’, ‘Cliënten dagen elkaar uit op mijn groep’, ‘Op mijn groep accepteren we elkaar zoals we zijn’, ‘Op mijn groep worden cliënten buitengesloten’ en ‘Op mijn groep vertrouwen wij elkaar’. Wanneer alle negen items worden meegenomen bedraagt de Cronbach’s alpha 0.85. Uit de

betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat de Cronbach's alpha niet kan worden verbeterd. Het is dus mogelijk de negen items als een ééndimensionale schaal te zien en als één variabele te behandelen.

De factor *leefomgeving* is gemeten aan de hand van de volgende items: 'Ik voel mij fijn op mijn groep', 'Er is frisse lucht en daglicht op mijn groep', 'Er zijn veel dingen kapot op mijn groep', 'Het ziet er gezellig uit op mijn groep', 'Het is vies op mijn groep', 'Ik heb een fijne kamer' en 'Er is een fijne buitenruimte bij mijn groep'. Wanneer alle zeven items worden meegenomen bedraagt de Cronbach's alpha 0.78. Uit de betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat de Cronbach's alpha niet kan worden verbeterd. Het is dus mogelijk de zeven items als een ééndimensionale schaal te zien en als één variabele te behandelen.

Het totale leefklimaat is in de verdiepende analyses gemeten door het gemiddelde te berekenen van de totaal 40 items. Het bedraagt het totaal aan items van de hiervoor besproken leefklimaatfactoren. Wanneer alle veertig items worden meegenomen bedraagt de Cronbach's alpha 0.96. Uit de betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat de Cronbach's alpha niet kan worden verbeterd. Het is dus mogelijk de veertig items ook samen als een ééndimensionale schaal te zien en als één variabele te behandelen.

De scores op de volgende stellingen zijn omgepoold zodat een hogere waarde weer overeenkomt met een beter leefklimaat: 'Ik verveel me hier', 'De groepsleiding bemoeit zich de hele tijd met mij', 'De hele groep krijgt straf als één iemand iets verkeerd doet', 'Ik word de hele tijd in de gaten gehouden', 'De groepsleiding krijgt altijd zijn zin', 'Ik word door de groepsleiding zonder reden naar mijn kamer gestuurd', 'De groepsleiding verzint steeds nieuwe regels', 'Cliënten van mijn groep bedreigen elkaar', 'Cliënten van mijn groep leren elkaar slechten dingen', 'Op mijn groep zorgt een cliënt voor een slechte sfeer', 'Cliënten dagen elkaar uit op mijn groep', 'Op mijn groep worden cliënten buitengesloten' en 'Er zijn veel dingen kapot op mijn groep'.

Respondenten konden antwoorden op een 5-punts Likertschaal, waarbij 0 staat voor 'helemaal niet' en 5 voor 'helemaal wel'. Hoe hoger de respondent scoort op het leefklimaat, hoe meer open en therapeutisch het leefklimaat wordt ervaren. Een gemiddelde score tussen 1.00-1.99 staat voor 'negatief en repressief leefklimaat', scores tussen 2.00-2.99 voor 'gematigd negatief leefklimaat', scores tussen 3.00-3.99 voor 'gematigd positief leefklimaat' en een score tussen 4.00-5.00 voor 'positief en therapeutisch leefklimaat'. De respondenten scoren gemiddeld een 3.5 (tabel 5), dit wijst op een gematigd positief leefklimaat.

De variabelen groepsgrootte, sekse en leeftijd zijn geoperationaliseerd zoals omschreven in het hoofdstuk onderzoeksmethode. De gemiddelde groepsgrootte is negen jeugdigen per leefgroep. De respondenten zijn gemiddeld zestien jaar en de verhouding jongens-meisjes is ongeveer gelijk verdeeld. Het effect van woonsetting op het leefklimaat is in de verdiepende analyses niet getoetst voor de gesloten woonsettingen omdat door de gedane selecties respondenten enkel wonen in open woonsettingen. Uit het wederom toetsen van de assumpties van multiële lineaire regressie bleek dat er in elk model aan alle assumpties is voldaan.

Bijlage 2

Tabellen

Tabel 5: Beschrijvende statistieken met gemiddelde of percentages (Mean/%), standaarddeviatie (SD) en minimum- en maximum score.

Verdiepende analyses leefklimaat				
Variabele	Mean/%	SD	Min	Max
Het Leefklimaat	3.48	0.72	1.20	4.78
Hulp en steun	3.80	0.82	1	5
Leren en zingeving	3.52	0.96	1	5
Repressie	3.26	0.88	1.11	4.89
Onderlinge omgang	3.30	0.81	1	4.78
Fysieke Leefomgeving	3.57	0.77	1	5
Groepsgrootte	9.16	1.75	5	12
Sekse				
<i>Anders</i>	2.9%			
<i>Meisjes</i>	50.7%			
<i>Jongens</i>	46.4%			
Leeftijd	15.86	2.25	10	21

N 69

Tabel 6a: Multivariate statistieken. Impact van groepsgrootte op leefklimaat. Gecontroleerd voor sekse, leeftijd en afnamejaar. Groepsgrootte is gemeten met verschillende drempelwaarden, variërend tussen zes en dertien.

	Leefklimaat					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
<i>Zes</i>						
Groepsgrootte (0 is t/m 6)	.294 (.176)					
Woonsetting (0 is gesloten)	-.281 (.220)					
<i>Zeven</i>						
Groepsgrootte (0 is t/m 7)		.280 (.236)				
Woonsetting (0 is gesloten)		-.271 (.220)				
<i>Acht</i>						
Groepsgrootte (0 is t/m 8)			-.138 (.146)			
Woonsetting (0 is gesloten)			-.307 (.231)			
<i>Negen</i>						
Groepsgrootte (0 is t/m 9)				-.162 (.174)		
Woonsetting (0 is gesloten)				-.315 (.237)		
<i>Tien</i>						
Groepsgrootte (0 is t/m 10)					-.262 (.178)	.600*** (.044)
Woonsetting (0 is gesloten)					-.342 (.307)	.285 (.173)
Woonsetting* groepsgrootte						-.915*** (.194)
<i>Controlevariabelen</i>						
Leeftijd	.011 (.035)	.011 (.034)	.016 (.037)	.025 (.036)	.021 (.036)	.025 (.036)
Sekse (anders)	-.493* (.255)	-.504* (.259)	-.416 (.255)	-.464* (.264)	-.494* (.251)	-.499* (.251)
Sekse (meisje)	.003 (.129)	-.007 (.132)	.033 (.130)	.025 (.124)	.003 (.120)	.003 (.120)
Afnamejaar (0 is 2019)	.122 (.116)	.118 (.159)	.087 (.157)	.073 (.160)	.076 (.146)	.072 (.145)
Intercept	3.337*** (.519)	3.349*** (.511)	3.170*** (.568)	2.998*** (.595)	2.980*** (.572)	3.798*** (.506)
<i>N</i>	231	231	231	231	231	231
<i>R</i> ²	.022	.025	.023	.026	.042	.057

Note: Eerst zijn de regressiecoëfficiënten weergegeven. Eronder tussenhaakjes de standaardfouten van het gemiddelde. $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; ***.

Tabel 6b: Multivariate statistieken. Impact van groeps grootte op leefklimaat. Gecontroleerd voor sekse, leeftijd en afnamejaar. Groeps grootte is gemeten met verschillende drempelwaarden, variërend tussen zes en dertien.

	Leefklimaat					
	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
<i>Elf</i>						
Groeps grootte (0 is t/m 11)	-.174 (.186)	.596*** (.043)				
Woonsetting (0 is gesloten)	-.315 (.276)	.234 (.170)				
Woonsetting* groeps grootte		-.809*** (.207)				
<i>Twaalf</i>						
Groeps grootte (0 is t/m 12)			.249 (.229)	.582*** (.041)		
Woonsetting (0 is gesloten)			-.153 (.189)	.092 (.158)		
Woonsetting* groeps grootte				-.397 (.278)		
<i>Dertien</i>						
Groeps grootte (0 is t/m 13)					.189 (.266)	
Woonsetting (0 is gesloten)					-.316 (.223)	
<i>Veertien</i>						
Groeps grootte (0 is t/m 14)						.189 (.266)
Woonsetting (0 is gesloten)						-.316 (.223)
<i>Controlevariabelen</i>						
Leeftijd	.017 (.036)	.021 (.036)	.007 (.034)	.009 (.035)	.008 (.035)	.008 (.035)
Sekse (anders)	-.450* (.258)	-.442* (.257)	-.456* (.258)	-.459* (.257)	-.459* (.257)	-.459* (.257)
Sekse (meisje)	.006 (.125)	.005 (.126)	.010 (.127)	.012 (.126)	.011 (.126)	.011 (.126)
Afnamejaar (0 is 2019)	.040 (.155)	.016 (.155)	.126 (.156)	.117 (.157)	.118 (.157)	.118 (.157)
Intercept	3.077*** (.573)	3.759*** (.501)	3.628*** (.597)	3.921*** (.475)	3.553*** (.631)	3.553*** (.631)
<i>N</i>	231	231	231	231	231	231
<i>R</i> ²	.023	.034	.025	.028	.021	.021

Note: Eerst zijn de regressiecoëfficiënten weergegeven. Eronder tussenhaakjes de standaardfouten van het gemiddelde. $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; ***.

Tabel 7: Multivariate statistieken. Impact van groepsgrootte en woonsetting op veiligheidsbeleving met modererende indicator residentiële jeugdhulpsetting op groepsgrootte. Gecontroleerd voor sekse, leeftijd en afnamejaar.

	Veiligheidsbeleving		
	(1)	(2)	(3)
Groepsgrootte	.933 (.047)	.939 (.055)	.491*** (.028)
Woonsetting (0 is gesloten)	-.463 (.636)	-.487 (.669)	-1.330 (.319)
Groepsgrootte* Woonsetting			1.934*** (.071)
<i>Controlevariabelen</i>			
Leeftijd		.971 (.066)	.963 (.068)
Sekse (anders)		1.308 (.925)	1.302 (.924)
Sekse (meisje)		.866 (.275)	.862 (.275)
Afnamejaar (0 is 2019)		-1.052 (.358)	-1.032 (.358)
<i>N</i>	231	231	231
R ² (Nagelkerke)	.023	.028	.039

Note: Eerst zijn de adjusted odds ratio, Exp(B) weergegeven. Eronder tussenhaakjes de standaardfouten van het gemiddelde. $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; ***.

Een complex samples logistische regressie is uitgevoerd om de vraag te beantwoorden of er een relatie is tussen groepsgrootte en de woonsetting op de veiligheidsbeleving, rekening houdend met de leeftijd, sekse en het afnamejaar. De resultaten van de regressie zijn te vinden in tabel 3. Merk op dat de parameterwaarden van invloed zijn op de waarschijnlijkheid van de categorie ‘onveilig’ (= 0) ten opzichte van de categorie ‘veilig’ (= 1). Het eerste model (model 1) schat het effect van groepsgrootte en woonsetting op veiligheidsbeleving. In het tweede model (model 2) wordt de invloed van de controlevariabelen meegenomen in het effect van groepsgrootte en woonsetting op veiligheidsbeleving. Het derde model (model 3) schat de interactie tussen groepsgrootte en woonsetting op veiligheidsbeleving. Groepsgrootte toont dat een grotere groep dan het gemiddelde minder kans heeft op een score op onveiligheid (OR = 0.491, $p > 0.001$). De interactie toont dat dit effect significant varieert naar woonsetting (OR = 1.934, $p > 0.001$).

Tabel 8a: Multivariate statistieken. Impact van groepsgrootte op veiligheidsbeleving. Gecontroleerd voor sekse, leeftijd en afnamejaar. Groepsgrootte is gemeten met verschillende drempelwaarden, variërend tussen zes en dertien.

	Veiligheidsbeleving					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
<i>Zes</i>						
Groepsgrootte (0 is t/m 6)	.059 (.087)					
Woonsetting (0 is gesloten)	-.117 (.075)					
<i>Zeven</i>						
Groepsgrootte (0 is t/m 7)		.143 (.110)				
Woonsetting (0 is gesloten)		-.113 (.074)				
<i>Acht</i>						
Groepsgrootte (0 is t/m 8)			-.020 (.061)			
Woonsetting (0 is gesloten)			-.120 (.075)			
<i>Negen</i>						
Groepsgrootte (0 is t/m 9)				-.034 (.067)		
Woonsetting (0 is gesloten)				-.124 (.077)		
<i>Tien</i>						
Groepsgrootte (0 is t/m 10)					-.038 (.060)	.212*** (.013)
Woonsetting (0 is gesloten)					-.125 (.088)	.056 (.059)
Woonsetting* groepsgrootte						-.265*** (.067)
<i>Controlevariabelen</i>						
Leeftijd	.013 (.010)	.012 (.010)	.013 (.010)	.016 (.012)	.014 (.011)	.015 (.011)
Sekse (anders)	.056 (.113)	.042 (.115)	.069 (.112)	.062 (.115)	.057 (.114)	.056 (.115)
Sekse (meisje)	.019 (.047)	.010 (.047)	.024 (.048)	.023 (.046)	.019 (.044)	.019 (.044)
Afnamejaar (0 is 2019)	-.007 (.065)	.001 (.063)	-.014 (.060)	-.017 (.064)	-.015 (.060)	-.016 (.060)
Intercept	2.506*** (.172)	2.528*** (.171)	2.478*** (.180)	2.432*** (.231)	2.451*** (.195)	2.688*** (.164)
<i>N</i>	231	231	231	231	231	231
<i>R</i> ²	.020	.020	.020	.021	.022	.028

Note: Eerst zijn de regressiecoëfficiënten weergegeven. Eronder tussenhaakjes de standaardfouten van het gemiddelde. $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; ***.

Tabel 8b: Multivariate statistieken. Impact van groeps grootte op veiligheidsbeleving. Gecontroleerd voor sekse, leeftijd en afnamejaar. Groeps grootte is gemeten met verschillende drempelwaarden, variërend tussen zes en dertien.

Veiligheidsbeleving						
	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
<i>Elf</i>						
Groeps grootte	.037	.209***				
(0 is t/m 11)	(.048)	(.013)				
Woonsetting	-.107	.021				
(0 is gesloten)	(.065)	(.057)				
Woonsetting* groeps grootte		-.188**				
		(.057)				
<i>Twaalf</i>						
Groeps grootte			.114**	.207***		
(0 is t/m 12)			(.036)	(.012)		
Woonsetting			-.059	.009		
(0 is gesloten)			(.040)	(.048)		
Woonsetting* groeps grootte				-.110**		
				(.047)		
<i>Dertien</i>						
Groeps grootte					.098**	
(0 is t/m 13)					(.040)	
Woonsetting					-.136*	
(0 is gesloten)					(.076)	
<i>Veertien</i>						
Groeps grootte						.098**
(0 is t/m 14)						(.040)
Woonsetting						-.163*
(0 is gesloten)						(.076)
<i>Controlevariabelen</i>						
Leeftijd	.012	.013	.010	.011	.010	.010
	(.010)	(.011)	(.010)	(.010)	.010	(.010)
Sekse (anders)	.075	.059	.066	.065	.065	.065
	(.107)	(.108)	(.113)	(.113)	(.113)	(.113)
Sekse (meisje)	.023	.022	.019	.020	.019	.019
	(.046)	(.046)	(.046)	(.046)	(.046)	(.046)
Afnamejaar	-.000	-.006	.003	-.000	.001	.001
(0 is 2019)	(.064)	(.065)	(.061)	(.061)	(.061)	(.061)
Intercept	2.547***	2.706***	2.652***	2.734***	2.634***	2.634***
	(.185)	(.159)	(.175)	(.153)	(.183)	(.183)
<i>N</i>	231	231	231	231	231	231
<i>R</i> ²	.021	.024	.027	.028	.024	.024

Note: Eerst zijn de regressiecoëfficiënten weergegeven. Eronder tussenhaakjes de standaardfouten van het gemiddelde. $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; ***.